

SZAKDOLGOZAT

TURCSÁNYI ÁGOSTON
2021

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
KÜLKERESKEDELMI KAR
KOMMUNIKÁCIÓ ÉS MÉDIATUDOMÁNY SZAK
NAPPALI TAGOZAT

A STAND-UP COMEDY KOMMUNIKÁCIÓJA

Konzulens:

Dr. habil. Krasztev Péter Lajos

Készítette:

Turcsányi Ágoston

Budapest, 2021

NYILATKOZAT

Alulírott Turcsányi Ágoston büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerezés során.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat az intézmény plágiumellenőrzésnek veti alá.

Budapest, 2020 május 17.

Turcsányi Ágoston s.k

hallgató aláírása

1. TÉMAVÁLASZTÁSOM INDOKLÁSA.....	5
2. KOMÉDIA.....	7
3. ÓKORI KOMÉDIA.....	8
4. KÖZÉPKORI KOMÉDIA.....	9
4.1. VÁSÁRI KOMÉDIA.....	9
4.2. BOHÓC.....	10
5. ÚJKORI KOMÉDIA.....	11
5.1. KABARÉ.....	11
5.2. PESTI KABARÉ.....	12
6. STAND-UP COMEDY.....	17
6.1. STAND-UP COMEDY TÖRTÉNETE.....	17
6.2. STAND-UP COMEDY MAGYARORSZÁGON.....	17
6.3. STAND UP COMEDY JELLEMZŐI.....	19
6.4. STAND-UP COMEDY MINT RÍTUS.....	21
7. PRIMER KUTATÁS.....	24
7.1. KUTATÁSI KÉRDÉS.....	25
7.2. HIPOTÉZISEK.....	25
7.3. KUTATÁS MÓDSZERTANA.....	25
8. HUMORISTÁK ÖSSZEHAJONLÍTÁSA.....	25
8.1. HOFI GÉZA ÉLETE, MUNKÁSSÁGA.....	26
8.2. HOGYAN KOMMUNIKÁL HOFI?.....	27
8.3. HOFI GÉZA ELŐADÁSAI.....	29
8.3.A „ELÉG AZ HOZZÁ”.....	29
8.3.B „NEVEZZ CSAK CUCINAK”.....	30
8.3.C „HOFI SZILVESZTERE”.....	31
8.4. BÖDŐCS TIBOR ÉLETE MUNKÁSSÁGA.....	32
8.5. HOGYAN KOMMUNIKÁL BÖDŐCS?.....	33
8.6. BÖDŐCS TIBOR ELŐADÁSAI.....	34
8.6.A „AZ ÉLET ÉRTELMEI ÉS KERTÉSZETI TIPPEK”.....	34
8.6.B „BÖLLÉRBALETT”.....	35
8.6.C „BÖDŐCS LONDONBAN 1.RÉSZ”.....	36
9. ÖSSZEHAJONLÍTÁS.....	38
9.1. TESTBESZÉD, GESZTUSOK LÁTVÁNY.....	38
9.2. KÖVETKEZTETÉS A MŰSOROK VIZUÁLIS KÉPÉNEK MIVOLTÁRÓL. .	40
9.3. TARTALOM KOMMUNIKÁCIÓ.....	40
9.3.A.....	41
9.3.B.....	42
9.4. KÖVETKEZTETÉS TARTALMI SZEMPONTBÓL.....	43
10. KUTATÁSI KÉRDÉS MEGVÁLASZOLÁSA.....	44
11. HIPOTÉZISEK MEGVÁLASZOLÁSA.....	44
11.1. ELSŐ HIPOTÉZISEM.....	44
11.2. MÁSODIK HIPOTÉZISEM.....	45
11.3. HARMADIK HIPOTÉZISEM.....	45
11.4. NEGYEDIK HIPOTÉZISEM.....	45
12. IRODALOM JEGYZÉK.....	46

1. TÉMAVÁLASZTÁSOM INDOKLÁSA

Szakedolgozatom tematikájának meghatározása során igyekeztem megtalálni a közös pontot a szakom és a személyiségem között. Szerettem volna egy élvezhető, könnyed, ám mégis szakmailag magas színvonalú munkát kiadni a kezeim közül. Egy olyan irományt, ami felpezsdíti, magával ragadja az olvasókat, amivel mindenki tud azonosulni, ami mindenki számára jelentéssel bír.

Az emberek életében meghatározó szerepet tölt be a kikapcsolódás, a szórakozás. Ezek elengedhetetlen szerepet játszanak földi létünk során, boldogság nélkül nem lenne értelme napokon át dolgoznunk, küzdenünk. „A nevetés a legjobb orvosság”- talán elcsépelet mondás, de én is egyetérték velem. Nevetni akkor tudunk, ha számunkra valami vicces dolgot hallunk, látunk. Mivel a társadalom igényli a szórakozást, nevetést, egyes emberek hivatásuknak választották, ezt a fajta „gyógyítást”. Őket humoristáknak, vagy a mára már elterjedt idegen szavakkal stand-uposoknak nevezzük. Ez a fajta megszólítás csak a 2000-es években terjedt el hazánkban, de kialakulásának története közel 100 éves.

Hitelesség kedvéért kritikai elemzésem azzal kezdem, hogy pontos képet alkotok magáról a komédia műfajáról, aminek része a Stand-up Comedy. A fogalom meghatározása után, kronológiai sorrendben felvázolom a legfontosabb állomásokat. Ezt azért találom fontosnak, mert ezek alapján mutatkozik meg, hogy az adott korszakban mivel szórakoztatták a különböző társadalmakat, miben találták meg a szórakozást, és a történelem során mik azok a fontos kommunikációs eszközök, amik fennmaradtak, s mindez hogyan kapcsolódik a standup-hoz.

Ezen információk bemutatását követően elemzem a Stand-up Comedyt, mint műfajt. Felvetek pár elméletet, és idézek olyanoktól, akik definíciókat próbáltak alkotni. Majd ismertetem, mitől is stand-up a stand-up, milyen feltételek teljesülése esetén hívhatjuk így, és jellemzően milyen kommunikációs eszközöket használnak a fellépők.

Következő fejezetben felvázolom a Stand-up Comedy kommunikációját, mint rítust. Mi ennek a szerepe, milyen hatást gyakorol a közönségre, és ezt hogyan befolyásolják a médiumok.

Szakedolgozatom utolsó fejezetében térek rá a kutatási kérdésekre: változott-e a Stand-up Comedy kommunikációja az elmúlt 50 évben? A kérdés megválaszolásának érdekében Hofi Géza munkásságát a múlt, Bődöcs Tiborét a jelen képviseletében veszem górcső alá. Elsőként bemutatom, hogy általánosságban milyen verbális, illetve nonverbális eszközöket használnak, majd a gyakorlatban 3-3 előadást elemzek ezen eszközök figyelembe vételével. Összegzem, majd levonom a következtetést, változott-e a Stand-up Comedy kommunikációja? Ha igen, miben és hogyan, esetleg miért?

Azért erre a két humoristára esett a választásom, mert úgy gondolom a két munkásság között elég idő telt el, hogy kimutathatóak legyenek a változások. A közben eltelt évtizedek alatt kiteljesedett a televízió, mint médium, és újként megjelent az internet. Szóval az adások sugárzása többek számára, könnyebben érhető el. Valamint rendszerváltásról sem szabad megfeledkeznünk, amelynek köszönhetően szabadabb lett az információ áramlása, kevesebb cenzúrát használ a média. A generációk közötti különbség szintén ok lehet arra, hogy más tematikákat érintsenek a stand-uposok, mint az elmúlt évszázad humoristái. Hogy konkrétan mi okból erre a két humoristára esett a választásom, az nem más, mint a hírnevük. Mindketten a saját koruk legjobbjának számítanak a közönség véleménye alapján, a legnagyobb tömegeket ők mozgatják meg. A nagyobb érdeklődés több ember jelent, szélesebb társadalmi rétegekből, így hitelesebb következtetést tudok levonni. A műsorok tartalmának muszáj idomulnia, alkalmazkodnia a közönség igényeihez, mert csak ezzel lehetnek sikeresek. Ez lehet a fő befolyásoló tényező, így kaphatok minél pontosabb választ, a megválaszolandó kérdésre.

Kutatási munkám kezdéseként visszatérek a gyökerekhez. A Stand up comedy a szórakoztatóipar egyik műfaja. Ahhoz, hogy megértsük, megismerjük, tudnunk kell miből nőtte ki magát, honnan indul. Éppen ezért elsőként kronológiai sorrendben definiálom az adott korban aktuális szórakoztató ipari egységeket, műfajokat. Fontos leszögezni, hogy a szabadidős tevékenységek, művészetek már az őskorban is jelen voltak (pl. barlangrajz), de most csak kizárólag a színpadi játékokat vizsgálom meg.

2. KOMÉDIA

Több álláspont létezik arról, mi tartozik a komédiához, mi is az.

„A komédia vagy vígjáték olyan drámai műfaj, amelyben a világot komikusan ábrázolják, ezzel a nézőt nevetésre ösztönözve. Ellentétekre épül: valóság-látszat, értékes-értéktelen. Az ilyen művekben gyakori egy-egy élethelyzet humoros ábrázolása, emellett a félreértések is fontos szerepet kapnak”- írja a Wikipédia.

A Fazekas Project enciklopédiája szerint, maga a szó, a vígjáték ókori elnevezése (görög kommosz 'gúnydal' szóból). A műfaj meghatározó esztétikai minősége a komikum, a felmerülő konfliktusok megoldása mindig szerencsés, elkerülhetetlen az ún. „happy end”. Értékszerkezete alapján az önmagukat valódi értékeknek feltüntető álértékek megszűnését mutatja be.

A dráma mű-nemébe tartozó műfaj uralkodó esztétikai minősége a komikum. A komédia hősei átlagos vagy az átlagosnál kisszerűbb alakok. Szellemi, erkölcsi, jellembeli fogyatékoságuknak vagy nincsenek tudatában vagy pozitívumként tüntetik fel. A jellemzés nem nélkülözi a túlzás, karikírozás eszközeit. A cselekményben sok a valószerűtlen fordulat, cselszövés. Véletlen megoldása pedig mindig szerencsés kimenetelű. A komédia során az értéktelenség lelepleződik, illetve az értékvesztés nyilvánvalóvá válik. Komikus konfliktusra épül a darab, ha kisszerű hősök ütköznek össze és ebbe belebuknak. A komédia igazsága nem a történet hitelében, hanem a leleplezésben nyilvánul meg: a hamis látszat alól előtűnik a valódi lényeg.

Történelmi áttekintésem első megállója, az időszámításunk előtti évszázadok, helyszíne a Balkán-félsziget. Ha megkérdezném az utca emberét, hogy szerinte honnan ered a színészet, a színjátszás, egészen biztos vagyok benne, hogy a legtöbb esetben Görögország lenne a válasz. Nem véletlenül, hiszen rengeteg művészet szülőföldje. Az első civilizált előadások innen erednek, akárcsak maga a komédia műfaj első megfogalmazásai is.

3. ÓKORI KOMÉDIA

Görög komédia

Az ókori görög komédiát 3 korszakra osztják a tudósok, az óattikai, a közép-attikai és az újattikai korszakra. Az elnevezések a származás helyszínéből fakadnak, az Attikai régióból, amelynek fővárosa s egyben központja Athén. Az ókori előadások sajátossága, hogy együtt élt a közönséggel, megfogalmazásai meglehetősen nyersek, korlátlanok voltak.

Az úgynevezett tiszta komikum ideális formáját semmi sem ábrázolja úgy, mint a görög ókomédia – írja Friederich Schelegel. (Antik nevetés, 2015) A német nyelvű író, azért is tartja már-már tökéletesnek, mert úgy véli a mai komédia elveszítette szabadságát, manapság csak hétköznapi drámák születnek, sajátos bánatokkal fűszerezve. Ellenben „Athén színpadain” a komédia szabadságát határtalannak tartotta.

Platón tanítványa, az ókori Hellasz tudósa, filozófusa Arisztotelész pontos meghatározást alkotott a komédiáról. Ez úgy hangzik, hogy „a hitványabbak utánzása, de nem a rosszaságé a maga egészében, hanem a csúfságé, amelyhez hozzátartozik a nevetséges is. A nevetséges ugyanis valami hiba, vagyis fájdalmat és így kárt nem okozó csúfság”. A műfaj definiálása mellett, különös hangsúlyt fektet arra, hogy miben különbözik az a tragédiától. Szerinte az egyik legfontosabb diszkrepancia, hogy a vígjáték sztereotípiákat, míg a tragédia „valós embereket” ábrázol. Az előadások a dionüsziaikon voltak láthatóak. A komédia lényegesen kevesebb figyelmet kapott, csupán 1 napon játszottak a színészek, összesen 5 darabot, míg a tragédiákat 3 napig élvezhette a nagyrádemű. Eltérés volt továbbá a jelmezekben, ezzel is segítve a komikus ábrázolást.

A komédiában a kar létszáma akár a 24 főt is elérhette. Fontos alkotó eleme volt az agón, valamint parabisz során. Előbbinél a két részre oszlott „társaság” felei egymással vitatkoztak, míg utóbbinál a közönséget szólították meg, sokszor gúnyosan, vagy isteneikhez fohászkoztak.

Ez a színjátszás a legelső, amely összeszedett, megrendezett, szerkesztett. Itt már megtalálhatóak a modern színjátszás, modern színház első jegyei. A Stand-up Comedy otthona is a színpad. A humor, az emberek nevtetésének is ez a fajta előadás az első állomása. Megemlíthetném még a rómaik művészeit is, de nincsenek lényeges különbségek, mindent a görögöktől vettek át.

4. KÖZÉPKORI KOMÉDIA

A Középkort sokszor sötét középkorként emlegetjük, színház, és komédia terén mégis beszélhetünk előre lépésről. Ebben az időszakban rengeteget fejlődött a színjátszás, s annak ellenére, hogy nem volt jellemző az állandó, berendezett színpad, mégis egyfajta színházi előadást láthattak az arra kíváncsiak. Állandósultak a jelmezek a karakterek, lényegében a mai modern színház, ha nem is előszobája, de (a szóláshoz lojálisnak maradván) küszöbe volt.

4.1. Vásári komédia

A középkor színházának születése egészen Itália területéig nyúl vissza. Az ókori ún. atellana-játék hagyományaiból, szokásaiból alakult, de kialakulásában jócskán közrejátszott a minden vidéken meglévő népi csúfolódás is. A vásári komédia elsősorban vígjáték, bohózat, bár a haláltánc motívumai is fellelhetők benne. Mind az előadás, mind a színpad alkalmi, a színészek „fegyvere” nem a betanult szövegek, hanem a rögtönzés volt. A társulat vezetői cselekményvázlatot írtak, dialógusokat nem. Alkalomadtán még akrobatikus mozdulatokat, bűvész trükköket is beépítettek a játékukba a vándorszínészek. A séma mindig alkalmazkodott a helyszínhez, a közönséghez, a színjáték témája legtöbbször fiatalok által nehézségek, félreértések árán megkötött házasság volt. A szerepek, figurák sokszor apáról fiúra szálltak, az egyes előadások állandó szereplőkkel rendelkeztek. Jelentőséget kapnak a maszkok, jelmezek, a játék fő mozgatói a mellékszereplők. A történeteket gyakran ún. „lazzikkal” szakították meg, ami bohóctréfához hasonló közjáték volt.

Kezdetben a piactereken léptek fel a vándorok, akik városról városra, vásárról vásárra járták a nagyvilágot. A későbbiekben megjelentek az udvari kultúrákban, a 17. századtól már saját társulattal rendelkeztek.

A vásári komédiában a színjátszás, a színházi előadások, már nem csak egyfajta istentiszteletként voltak jelen. Előtérbe kerül a közönség, a nézők, nem az égiek kedvéért játszottak, hanem embereket szerettek volna szórakoztatni. Fontos megjegyezni még, hogy a királyi udvarokba való bekerülés, az állandó színpad, szintér megjelenését eredményezte.

A középkor piaci szórakoztatói között tűntek fel először a bohócok. Festett arcuk a mai napig megmaradt, szimbóluma a humornak, a komédiának. Feladatuk volt, hogy görbetükröt mutassanak a világnak, kifigurázzanak olyan személyeket, akiket máskor nem

lehetett. Ma már legtöbbször a cirkuszokban láthatjuk őket, s sokakból félelmet váltanak ki, mégis elsősorban a nevetéshez kötjük őket.

4.2. Bohóc

Mit is értünk Bohóc alatt?

Klasszikus megfogalmazása: cirkuszban vagy más szórakozóhelyen fellépő, rendszerint kifestett arcú, feltűnő, mulatságos öltözetű artista, aki betanult és/vagy rögtönzött mókáival, esetleg mozdulataival, nevetséges, furfangos együgyűségével mulattatja a közönséget.¹

„A bohóc ... kürtőkalapban szalad a porondra, ... orra bukik, felpofozzák, szappanhabbal maszatolják arcát s a tömeg röhög” - írta Kosztolányi Dezső.

Átvitt értelemben, egy olyan személyről beszélünk, aki másokat bolondozásaival mulattat. Ha egy egyén „bohócot csinál magából”, akkor szándékosan úgy viselkedik, hogy ne vegyék komolyan.

Rossz mesterség a búnak bohóca lenni. (Vörösmarty Mihály–Shakespeare-fordítás)

Én vagyok a világ első bohóca. (Arany János–Shakespeare-fordítás)

Gyuszi a ... bohóca volt, egy ... kedves nebuló, ki akarata ellenére csöppent ebbe a szerepbe. (Kosztolányi Dezső).

A bohóc történelmi szerepe, hogy az adott társadalmat játékosan, viccesen mozdítja ki mindennapi komfortzónájából. Az alsóbb rétegek nevettetése, helyzetük elfeledtetése, feszültségük enyhítésére szolgált a felsőbb rétegekkel szemben.

Gyakran a nevetés oka az igazság, amit bohókásan tár elénk. A poén „leesése” azt jelenti, hogy valamit mélyebben megértünk, ami nem igényel szó szerinti fordítást. Ez egy fajta kódolt nyelvként funkcionál ember és ember közt.

Külső megjelenésük ellenére, a bohócok az embereket képviselik. Arra készítetnek minket, hogy nevetni tudjunk saját hibáinkon, meglássuk kudarcunk komikus oldalát. Így bukásunk vihorászásba torkollik, könnyebben felejtünk, lépünk tovább. (Joe Dieffenbacher, 2021)

---

¹ <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/b-1EF8E/bohoc-2135E/>

Ezen ismeretek tudatában akár azt is mondhatnánk, hogy a bohócok voltak az első humoristák, kabarésok, stand-uposok. Ők voltak az első olyan szereplői a színháznak, akik amolyan vérfrissítésként funkcionáltak, kimozdították a közönséget a szürke hétköznapiakból, s célközönségük a társadalom alsóbb osztályainak tagjai voltak.

A kabarék megalakulását tekinthetjük a Stand-up comedy előszobájának. Előtérbe kerültek az egyének, a díszletek, jelmezek nélküli szórakoztatás, saját történetek mesélése, a színház komoly hangvételének enyhítése. Mint a bohócok, ők is két műsor közötti időintervallum hasznos, szórakoztató eltöltését biztosították a nézők számára.

5. ÚJKORI KOMÉDIA

5.1. Kabaré

Franciaországból ered. Az 1881-es esztendőben Montmartre kerületből indult, amelyet Párizsban egyfajta bohém központként tartottak számon. Ebben a körzetben egy Rodolphe Salis nevű, volt bűvész saját kocsmájában (Chat Noir, magyarul Fekete Macska), a baráti körével alkotta meg az első kabarét. A társaság írókból, művészekből állt, akik saját dalaikkal, verseikkel mulattatták egymást.

A kocsmá francia megfelelője a „cabarne” szó, ez adta a műforma nevét. Másik úgymond eredeti jelentése a hidegtál, ezzel utalva arra, hogy az előadás „sokfogásos”, egymástól elkülönülő részekből épül fel. A Wikipédia leírása szerint: a kabaré sajátos szórakoztató színház. A lényege egy olyan színházi produkció, amelyet általában kis színháztermekben, kávéházakban, akár kocsmákban adnak elő szatirikus, humoros, szórakoztató, prózai és verses-dalos elemekből lazán összefűzve. A legkövetlenebb műforma elnevezést használja rá a Fazekas Enciklopédia.

A kabaré előadásokban a jeleneteket, magánszámokat, kuplékat, szonókat, eltérő stílusú és hangulatú műsorszámokat a konferanszié előadása, monológja köti össze. A kabaréra jellemző a mindenkori jelenre vonatkozó aktualitás, és a rögtönzés is.

Megszületése után, a szórakoztató ipar új egysége mondhatni futótűzként terjedt el Európában. Az 1900-as évek első felében több ország is büszkélkedhetett saját kabaréval.

Németországban több vállalkozó kapott kabaré engedélyt, ám ezek hamar csődbe mentek. Ennek ellenére a dalok nagy népszerűségnek örvendtek a nagyvárosok utcáin. Eleinte az alvilág romantikája, majd a későbbiekben a társadalom kritizálása volt az énekek fő témája.

Az angol kabaré a mai napig virágzik, korunk talán legismertebb figurái innen származnak, mint például Benny Hill, vagy Mr. Bean.

Oroszországban a pétervári kabarét egy színikritikus, bizonyos Alekszandr Kugel alkotta, aki egy színházi klubban hozta létre az úgynevezett „Görbe Tükröt”. Az előadások döntő többsége színházi paródia volt.

Ezzel történelmi áttekintésem utolsó részét is az olvasók elé tártam. Minden fontos információ birtokba vétele után, úgy vélem kijelenthetem, hogy a komédia egyes korszakai nem is lehetnének ennél „különbözőbben egyformák”. Az évszázadok során bizonyos jegyek megmaradtak, mások átalakultak, egyesek megszűntek. Ahogy eljutunk az ókori Hellaszból a kabarék születéséig, láthatjuk, hogyan is került szépen fokozatosan az individuális előadó, az ember, a figyelem középpontjába. Érezhető, ahogy a komorabb, feszültebb hangulatú, lélegzet visszafojtott közönség, egyre inkább felszabadul, együtt él, összhangba kerül a színpadon látottakkal és jól szórakozik.

Kutatási kérdésem a magyar Stand up Comedyvel kapcsolatos, és mivel közvetlen elődjéből, a kabaréból fejlődött ki, vette föl végleges, tényleges alakját, jegyeit, így arra döntésre jutottam, hogy egy fejezetet szentelek a pesti konferansziéknak is.

5.2. A Pesti Kabaré

A születése után a kabaré futótűzként terjedt Európában, 20 évvel később már magyar előadásról is beszélhetünk. Lássuk be, ez a kor információ terjedésének sebességéhez képest nem egy hosszú idő, de „idehaza az „ipar beindítása” koránt sem volt zökkenőmentes.

A kezdetekben a német nyelv kiszorítása volt a színházigazgatók célja. Solymosi Elek, a Népszínház „szolgálatában álló” komikus, 1885-ben Magyar Dalcsarnok néven a Dohány utcában alapított szórakozóhelyet. Magyar dalok törték meg a hely csendjét, de a közönség nem méltányolta Solymosi kísérletét. Egy esztendővel később, az egyik újság vezércikkében kritizálta a komikus „reformját”. Az újságíró támadta azokat, kik a német nyelv ellen vannak, s elmondása szerint a magyar közönség maga igényli a germán nyelvű előadásokat.

1889-ben Feld Zsigmond a közönség érdekeire hivatkozva „magyarosította a Városligeti Színkör előadásait.

Párizsban a Fekete Macskában alapult meg a kabaré, Pesten pedig a Kék Macska mulatóban ért el áttörést, egy bizonyos Baumann Károly. Az ifjú kupléénekes bécsi dalokat fordított le, és énekelt el magyarul. Ez felkeltette a feltörekvő, húszas éveikben járó publicisták érdeklődését, akik szellemes, ironikus versekkel szórakoztatták az olvasókat. Zoltán Jenő a Budapesti Hírlap munkatársa 1901-ben Berlinbe utazott, hogy beszámolót készítsen a város eseményeiről, kultúrájáról. Hazaérkezése után az új műfaj hírvivője lett: „az überbrettl több mint az orfeum és „chantan”, és csak valamivel kevesebb a színháznál. Nálunk is meg kell csinálni, van már magyar közönség!” (Zoltán Jenő)

„Ma este megszületett az első valódi és magyar varieté. Egyelőre csak vendég gyanánt jelent meg a Fővárosi Orfeum színpadán, de a bemutató biztató sikere máris reményt ad, hogy egykor a háziúr szerepét is átveszi.” – írta a Budapesti Hírlap 1901 november 17-én. Az ezt megelőző este (november 16-án) Tarka Színpad néven láthatták az érdeklődők az első magyar kabarét. Azonban nem mindenkiben tett pozitív benyomást az előadás. „Unalmas volt és élettelen a bemutató, úgyhogy nem merünk bízni a Tarka Színpad jövőjében. Pedig kár volna érte, mert hivatást teljesíthetne.” – fogalmazta meg gondolatai Hevesi Sándor a Magyar Szemle írója. Szavaiból érződik, hogy nem a műfajt, hanem magát a játékot, az előadás minőségét kritizálta.

Ezután Zoltán Jenő elszántan próbálta hasznosítani a német világvárosban látottakat. Maga köré gyűjtött minden olyan zsnalisztát, zeneszerzőt, színművészt, akit érdemesnek tartott a műfaj felvirágoztatására. Ennek ellenére mégsem járt sikerrel, nem kapott biztató visszajelzéseket a lelátón ülőktől. „Nagyon új volt még mindez a pesti polgárnak, amely nemigen szerette az újításokat. Csak nehezen szokott hozzá Baumann Károly magyar kupléihoz, melyeket németből maga Baumann fordított. De hogy az egész műsor magyar legyen? Ó, ez már sok! Ez nem kellett a publikumnak” – nyilatkozta Gyárfás Dezső.

A Fővárosi Orfeum közönsége élvezte a német előadást, mindig hatalmas tapsvihar kerekedett. Ám a germán nyelvű színjáték után távozott, a magyar kabaré „sírjára” maga a tribün „vetette a földet”. Ennek okán az Országos Színészegyesület egy elhamarkodott döntést hozott, tagjainak megtiltotta az orfeumokban, dalcsarnokokban való fellépést. A

Színházi Újság nyilvánosságra hozta nemtetszését: „ki fogja a pesti kabarék és orfeumok műsorát magyarrá változtatni, ha nem a magyar színészek.”

Az elkövetkezendő néhány évben csak elvétve lehetett hallani egy-egy kísérletet, de ez csak rontott a helyzeten. „Tegnapelőtt láttam az első orfeumi előadást, melyen nem szerepelt német nyelvű produkció. Kivéve egy-két angol számot, melyekben a nyelv ugyan nem volt fontos, mivel az egyik állati hangok utánzásából, a másik egy mezítláb ellejtett táncból állott... Nos, megvallom, a multság mérsékelt volt... Mert az bizonyos, hogy ma még a magyar nyelvű orfeumi irodalom oly szánalmas, hogy az a főkapitányi rendelet valóban megérdemli az erkölcsrendészeti címet. Oly unalmassá teszi az éjjeli kávéházak jó részét, hogy temérdek lumpot elidegenít az éjszakázásnak ettől a fajtájától.” – Pesti Napló; 1905.09.23;

Az Európában sok helyen életben maradt kabaré haldoklott Magyarországon, Zoltán Jenő is feladta „szélmalom harcát”. Ez időben váratlanul feltűnt egy Kondor Ernő névre hallgató fiatalember, aki egy nála is váratlanabb örökséggel lett gazdagabb, ami elegendő volt egy újabb kísérlethez. Némi támogatással sikeresen kibérelt egy földszinti helységet a Teréz körúton. Asztalokkal, székekkel rendezte be, hogy a közönség minél otthonosabban érezze magát, esetenként vacsorázni is tudjon az előadás alatt. A helyet „Cabaret Bonbonnière” névre keresztelte. A városban egyre több polgár beszélte a magyart, bizonyos rétegek meggazdagodtak, így volt elég jövedelmük ahhoz, hogy igénybe vegyék a szolgáltatásokat. Mások elszegényedtek, ami új témakörök beiktatásához vezetett, valamint jókora feszültséget hozott a színpadra. Az előadások témái ezúttal nem csak a már-már megszürkült közéleti témák voltak, hoztak előadásokat Párizsból, Münchenből egyaránt.

Kondor Ernő következő innovációja az volt, hogy újságírókat hívott, akiktől saját novelláik, verseik elmondását kérte. Többek között elcsábította Nagy Endrét, aki bár visszalépésnek gondolta ezt a fajta szereplést, de a tetszetős fizetség meggyőzte. Az egyik kis fellépése majdnem kudarcba fulladt a hozzá ellenségesen álló közönség miatt, ekkor azonban egy mese rögtönzésével, mindenki szívét meglágyította. Akkora sikert aratott, hogy a következő napon megismételték a műsort, már az új elemekkel. Ezzel elkezdődött a kabaré aranykora, Nagy Endre 6 éves szereplésével. Az ezt követő időkben a saját képére formálta az előadást, a műsorok közötti átvezetést monológgá fejlesztette, ezzel megszülettek a konferansziék. A színpadszerű darabok eltűntek, a külföldi dalokat felváltották a magyarok, a politikai, közéleti, társadalmi történéseket vidám kuplék formájában dolgozta fel. Városszerte

hírnévre tett szert, a főváros utcáin rengetegszer hangzott el : „megyek, este megnézem Nagy Endrét, hogy megtudjam mi az igazság” azoktól, akik nem voltak jártasak az érintett témákban.

Ebből is látszik, mekkora véleményvezérré avanszált elő. Vele született meg a kabaré. Ahogy az Heltai Jenő írta: „A magyar költők többé nem érik be azzal, hogy egy romlott idegen társadalom erkölcein és erkölcstelenségein mulassanak, hanem föleszmélnék és fölfedezik, hogy nálunk is vannak hibák. Ennélfogva megpróbálják színpadra vinni önnön félszégeinket, önnön vétkeinket. Mámorosan kapnak a nagyszerű, új lehetőségeken: kis dalba sűríteni egy kis komédiát, egy kis prédikációt, figyelmeztetést, korholást, rámutatnak a rikító fonákságokra. Rendkívül tehetséges, fiatal muzsikusaink megzenésítik ezeket a dalokat, és a kabarék közönsége megértőn és bűnbánóan tapsol az előadónak. A miniszterek, a rendőrség, a packázó hivatalnokok, a városi tanács, a féktelenkedő operettprimadonnák, a magyar nemesi előnévvel hivalkodó, de csak németül beszélő császári-királyi generálisok hosszú sora hajtja fejét a kabaré nyaktilója alá: a kabaré nemcsak nevettek, hanem gyilkol is.”

Nagy Endrét rengetegszer próbálták plagizálni. Egyik ilyen jeles ténykedés Faludi Gábor nevéhez fűződik. Modern Színház Cabaret néven, az Andrássy úton megszületett az úgymond ellenkabaré, ami próbálta leutánozni a Cabaret Bonbonnière-t. A célközönség a gazdagabb réteg, az arisztokrácia volt. A fényűző helyszín rangot adott a műfajnak, a nagyobb jövedelemmel rendelkező polgárok ettől fogva nem tették be a lábukat a Teréz körútra. Ezt nem csak az impozáns berendezés, a székek és asztalok indokolták, hanem az előadások menete, tartalma is. Míg a Bonbonnière műsorai a kisembereket szólította meg, a mindennapi eseményeket dolgozták fel, dalok és prózák formájában, egyfajta élő újsággént funkcionált, a Modern Színház színpada választékosabb, igényesebb perfonmanszokkal szolgált.

Ahogy telt-múlt az idő a pesti lakosok megőrültek a kabaréért, sok színész igyekezett áttérni a műfajra. Kosztolányi Dezső szavait idézve „Emlékszem azokra a pesti éjszakákra, mikor az első kuplék felzendültek, s mindenütt kabaré volt, nemcsak az erre a célra készült négy-öt helyiségben, de a kávéházakban, a magánlakásokban, sőt két ember közt is, aki véletlenül találkozott egymással az utcán. Mindenki szójátékokat faragott. A kuplérók karonfogva jártak a körúton. Fiatalemberek a konferansziéi pályára készültek. Gyakran megtörtént, hogy a kávéház egyik felében habos kávét ittak gyanútlan polgárok, a másik felében pedig az utcáról beverődött nagy hajú fiatalemberek verseiket olvasták, hegedültek, és ismeretlen színinövendékek szavaltak, vagy énekeltek.”

1908-ban Faludi Sándor, Faludi Gábor édesapja egy vendégszereplés során felkereste Nagy Endrét, hogy vegye át a Modern Színház irányítását. A humorista távozása után Bonbonnière két évig volt képes fenntartani magát. Nagy Endre díszes társasággal vonult be az Andrássy útra, ettől fogva a rendezvények Nagy Endre Cabare-ja néven futott. A műfajban nem jártás színészeket hamar betanította, őket bőségesen megfizette, így biztosította a megélhetésüket Pesten. „Úgy éltünk, mint a testvérek, nem játszottunk színházi törvényszékesdit, nem versengtünk szerepekért, Nagy Endrében sem a főnököt és a mindenható direktort bámultuk, hanem a zseniális embert, aki a maga képére új műfajt alkotott, mert az a kabaré, amit ő csinált, nem is hasonlított a Salis-féle párizsi kísérletekhez, sem azokhoz az érzelgős német kabarémintákhoz, amelyeket Pesten is próbáltak – sikertelenül – meghonosítani” – idézte fel ezen időket Boross Géza.

A tréfák, konferansziék, rögtönzések mellé, helyet adott a költészetnek is. Olyan jeles költők léptek színpadra, mint Babits Mihály, Kosztolányi Dezső. 1909-ben már Ady Endre költeményei is színesítették az előadásokat, nem mellékes hogy Nagy busásan jutalmazta a költőt, segítve a megélhetését.

4 éves sikertörténete után Nagy Endre 1912. november 14-én bejelentette visszavonulását. Elhagyta a műfajt, de még Budapestet is, Párizsba költözött. Ezzel az Ő általa megteremtett kabaré megszűnt létezni, véget ért az aranykor.

1916-os évben Nagy Endre visszatér a fővárosba. A kezdeti nehézségek után, újra elkezdett konferálni. Eredetileg egy estéről volt szó, de sorozattá nőtte ki magát. 1918-ban vidéki körútra indult. Egy évvel később a Nagymező úton megalapította Nagy Endre Színházát, amit később Nagy Endre Színpadára nevezett át. Valami mégis megváltozott. Talán a közönség cserélődött ki, vagy Ő nem tudta ugyanúgy átadni üzeneteit, két évszereplés után el kellett hagynia a Télikertet.²

Magyarországon, időrendben itt érkezünk el a Stand-up Comedy korszakához. Mielőtt megismertetném a humoristák műfajának jellemzőit, szabályait, egy rövid történelmi áttekintést szeretnék tenni, a szóban forgó szórakoztató ipari ágazatról, abból az apropóból, hogy ne itt érjen véget a kronológiai „utazás”. Ismertetem az egyes időintervallumokat, mikor született meg, s hogyan alakult át, hogyan tökéletesedett, és érte el mai formáját az, amit a köztudatban Stand-up Comedynek, stand-up-olásnak hívunk.

---

² <https://mek.oszk.hu/02000/02065/html/2kotet/122.html>

6. STAND-UP COMEDY

6.1. Stand-up Comedy története

Előjáróban annyit szeretnék leszögezni, hogy egy meglehetősen szabadszellemű, szabadszájú műfajról beszélünk. Valójában minden elemében ott rejtőzik az a bizonyos szabadság. Éppen ezért eredete nincs köbe vésve, meghatározva, „születési helye” továbbra is tisztázatlan.³ (Schirm Anita 2018) Egyesek a zsidóvallás egyik hagyományához kötik, a badhan ünnephez, amely során a fellépő sértő megjegyzésekkel mulattatta közönséget. Egy másik feltevés szerint az angol varietékből, az előző részben ismertetett kabarékból, zene klubokban forrta ki magát, és az Egyesült Államokban érte el mai formáját. Héber vonatkozását nem tagadják, hiszen az amerikai szórakoztató iparban kulcsfontosságú szerepet töltenek be. A jelenkor Stand-upja az „újvilág” úgynevezett Late Night Show-iban, Comedy Club-jaiban teljesedett ki.⁴ (Juan Sjöbohm)

Maga a „stand-up comedy” magyarra fordítva „állj ki és dumálj” kifejezés először az 1911-es évben Miss Nellie Perrier koncertjének promóciós szövegében volt olvasható. Ekkor még nem beszélhettünk arról, amit ma „standup-olásnak” nevezünk, a hölgy ugyanis nem beszélt, hanem énekelt, dalai komikusan, bohókásak voltak.

1917-ben egy Finlay Dunn nevű humorista egész estés előadását jellemezték ezzel a kifejezéssel, ekkor Ő már a maihoz hasonló műsort adott elő, rövid történeteket, vicceket mesélt közönségének.⁵ (Oliver Double 2018.)

6.2. Stand-up Comedy Magyarországon

Magyar vonatkozásban 3 különálló korszakot különböztethetünk meg:

- Több mint 100 éves múltjának első korszakát, a konferansziéknak tulajdonítják.
- Második intervalluma a humoristáké, ennek kezdetét a 60-as évekhez kötik. Az eltérés elődjéhez képest az volt, hogy míg a pesti kabarék során a színészek készen kapott, mások által megírt, megszerkesztett szöveget mondtak el, itt már egyénileg szabták meg beszédtemáikat, ők határozták meg előadásuk menetét. Már nem csak amolyan átvezetőként, hanem fellépőként álltak színpadra, hosszabb, akár egész estés műsorokat adtak elő. A korszak nagy humoristái közé tartozott Sas József, és

³ http://real.mtak.hu/113776/1/egy_szovegtipus_tortenete.pdf

⁴ <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1481306/FULLTEXT01.pdf>

⁵ <file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/S0266464X17000057-1.pdf>

Hofmann Géza, ismertebb nevén Hofi, utóbbiról a későbbiekben részletesen fogok írni. Az éra 1998-ban ért véget, amikor is a tengeren túlról megérkezett az új.

- A harmadik, egyben mai napig tartó periódus, az úgynevezett amerikai alapú stand-up, az Esti Showder Fábry Sándorral című műsorral vette kezdetét. Az RTL KLUB indította útjának, az adás egyik eleme volt az úgynevezett Showder Klub, ami 2007-ben nagy sikerének köszönhetően önállósította magát.⁶ (Schirm Anita 2018.)

Nem a televízió volt az egyetlen felület, helyszín ahol a műfaj iránt érdeklődők élvezhették az előadásokat. Amikor a színházról, színészekről beszélünk, akkor általában nem egy ember munkáját láthatjuk a színpadon, hanem egy társulatét. A modern Stand-up Comedy esetében, azonban, néhány nem mindennapi kivételt leszámítva, egy embert nézhetünk a tribünről. Ha gazdaság világába tenném a szituációt, úgy fogalmaznék, hogy a stand-up-osok egyéni vállalkozók, de Ők nem feltétlen a „maguk urai”. A turnék, a városok járása mellett, nem hátrány, ha néha a közönség látogat, s nem a művész. Valószínűleg ennek okán született meg 2003-ban a Dumasínház. A Godot Kávéház adott neki otthont, irányítói Litkai Gergely, Sáfár Zoltán és Arday Tamás. Népszerűségének növekedéséhez nem csak a rendezvények, hanem a több alkalommal megrendezett tehetségkutatók is hozzájárultak. A Litkai-féle társulat nevét Trencsényi Zoltán adta, akit Sáfárral való telefonbeszélgetés során kértek fel, hogy ismertesse a művészeti ágazatot a Népszabadság című lapban. A cikk, ahol megfogalmazta az egy ember egy mikrofon elméletet, „Dumasínház” címmel került nyomtatásra.

A Dumasínház az alapítása után 10 évvel 2013 április elején költözött át új székhelyére, a Corvin Sétányra, egy 240 fő befogadására képes helyiségbe.⁷

A 2000-es évek ismert Stand-uposainak zöme mind a Showder Klub, mind a Dumasínház oszlopos tagjainak számítanak.

Ezzel a műfaj történetének, kialakulásának bemutatásának a végére értem. A következő fejezetben rátérek a jellemzőire, sajátosságaira.

---

⁶ http://real.mtak.hu/113776/1/egy_szovegtipus_tortenete.pdf

⁷ <https://dumasinhaz.hu/blog/2017/05/16/stand-comedy-kevesse-ismert-tortenete/>

6.3. Stand-up Comedy jellemzői

A szakmabeliek különbözőképpen próbálták, próbálják definiálni, mi is az a stand-up.

„A Stand up Comedy-ben a színpadon egyedül álló, előadó személy vicces dolgokat mond közvetlenül a közönségének, annak érdekében, hogy megnevetesse őket.” (Price)

„A Stand up egy humoros monológ (habár az előadás kezdetén a komikus általában próbálja dialógusba invitálni a közönséget) ami a közönséget szólítja meg, spontán társalgási módon” (Misje)

Adde Malmberg svéd humorista nem fogalmat tulajdonít a műfajhoz, sokkal inkább szabályokat állított fel annak:

1. viccesnek kell lenni,
2. egyedül kell lenni (egy előadó a színpadon),
3. ki kell állni (közönség elé, és a színpadra),
4. közvetlenül a közönséghez kell beszéni,
5. nincs jelmez, sem szerepkör,
6. nem szabad függeni a kontextustól,
7. nem szabad kellékeket használni,
8. nem szabad írásos eszközöket használni.⁸ (Juan Sjöbohm 2008.)

Egy ilyen műfaj esetén nem minden fekete és fehér. Mind a definíciók, mind a szabályok igazak, ám nem fednek mindent.

Meglehetősen összetett műfajról beszélünk, szociokulturális, színház és előadói, valamint humorelméleti szempontból is jelentősnek számít mivolta, több féleképpen elemezhető.⁹ (Sharon Lockyer, Brett Mills, Louise Peacock 2011.)

A Stand-up Comedy egy olyan előadás, amely során egy sajátos előadó, sajátos kontextusával kerül interakcióba a megadott közönséggel. A humorista feladata a kapcsolat megteremtése a humor és a társadalmi-kulturális kritika között. Gondolataik közvetítése csupán másodlagos. Műsoruk legfontosabb eleme az intimitás létrehozása, egy fajta párbeszéd generálása nézőikkel, amelyet más jellegű előadásnál nem kapnak meg. Ennek a kapcsolatnak a megalkotásához, színpadi viseletük hétköznapi, hasonlít a közönségéhez. Az információ

⁸ <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1481306/FULLTEXT01.pdf>

⁹ file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/cost.2.2.99_2.pdf

áramoltatása közben figyelniük kell, hogy kívülállóként fogalmazzanak meg kritikát, ne foglaljanak álláspontot.¹⁰ (Ian Brodie, 2015)

„A Stand-up a kreatív élet egyetlen olyan formája, mely során a munka és a jutalom pontosan ugyanabban a pillanatban valósul meg” – Mike Nichols.

Nyilvánvaló, hogy a szóban forgó jutalom a nevetés, ami nem csak az említett poénon, valamint előadó-közönség kapcsolaton múlik, hanem a közönség-közönség kapcsolatán is. A nézők dinamikája két élű fegyver, hozzáadhat, de el is vehet a színvonalból. Nem szabad lebecsülni a közönség erejét, az egyének nevethetnek azért, mert a többség nevet, de ugyanakkor vissza is fojthatja a tetszésnyilvánítást ugyanezen okból. Felvétel készítése esetén a médium a performanszot, és a jelenlévőkre gyakorolt hatást is az otthonunkba szállítja, így az befolyásolhatja a tévé előtt ülők reakcióját. Itt jön képbe a helyszín fontossága. Míg a színdarab esetén, a tribün sötét, távol van a színpadtól, addig a kabarében a művészhez közel, kivilágítva helyezkedik el, és a mélyebb könnyedebb viszony megteremtése érdekében alkohol is fogyasztható. A lépésnyi távlat mellett további verbális eszközök nyújtanak/nyújthatnak segítséget a standup-os számára. Szimpátia kialakulásáért többes szám második személy helyett első szám második személyben szól a publikumhoz, mondandói során visszakérdez, érdeklődik.¹¹ (Lesley Harbidge 2011)

„A Stand-up Comedy a közönség minden tagját egyetlen szereplővé emeli a kommunikációs folyamatban. A közönség elvárja, és a közönségtől el van várva, hogy egy egyetlen személyiségként legyen kezelve, mellőzve az egyéni cselekedeteket, ellentéteket.” – Jason Rutter

A megszólítások, a közvetlenség egyéb környezeti tényezők mellett, maga a produkció, annak tartalma, eszmei értéke, az előadás módja is a megteremteni kívánt viszony egyik alappillére. Ebből a szempontból tartalom bármi lehet, ami érinti a társadalmat, a kultúrát, vagy az előadó személyét. Sikeres lehet a tragédiák komikus ábrázolása, még akár ha szexuális zaklatásról, vagy halálesetről is van szó. Ezen két témából több külön műsor is készült, amit pozitívan értékelt a publikum. Az Edinburghi fesztiválon díjjal jutalmazták Richard Gadd-et és Russel Kane-t is. Színesebbé tehetik a műsort az olyan technikák, mint a karakter alkotás, az átmenet a narratíva szerepéből a megszemélyesített személyébe. Ezt hang, gesztus, testtartás váltásával

¹⁰ file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/humor-2017-0040.pdf

¹¹ <https://www.participations.org/Volume%208/Issue%202/2a%20Harbidge.pdf>

érik el a stand-uposok. Ezzel lesznek hitelesebbek, szórakoztatóbbak, konkrét dialógusokat, belső vívódást, múltba való visszatekintést tudnak imitálni.¹² (Oliver Double 2018.)

Külön kihangsúlyoznám a hitelességet, a szavahihetőséget. Legyen bármilyen nívós is az előadás, ha nincs meg a bizalom, nem jön létre az intim viszony: „számomra fontos volt, hogy a műsort úgy állítsák színpadra és teljesítsék, hogy az hangsúlyozza, hogy amit a közönségnek mondtam, az az igazság” – Oliver Double.

Apró érdekesség, hogy vannak olyan országok, ahol a humoristák, nem számítanak stand-up-osnak pontosan azért, mert nincs meg a fent említett dialógus, a kapcsolat, az intim viszony a közönséggel.¹³ (Juan Sjöbohm 2008.)

Források alapján azt a következtetést tudjuk levonni, hogy a Stand-up Comedy sokkal inkább feltételekkel rendelkezik, mintsem szabályokkal.

Szertartásokról, ceremóniákról már az ókorban is beszélhattünk. Első hallásra, mindenki valamilyen szokásra asszociál, vallásokkal, szektákkal kapcsolatban, azonban az ilyen jellegű rítusok megtalálhatóak a mindennapjaink kommunikációjában is, így a stand-up-éban is.

6.4. *Stand-up comedy mint rítus*

„A kommunikáció olyan kifejezésekhez kapcsolódik, mint a megosztás, részvétel, összefogás, társulás és egy közös hit birtoklása... A rituális szemléletben nem az üzenetek térbeli terjesztése, hanem a társadalom időbeli fenntartása, s nem az információközlés, hanem a közös vélekedések reprezentációja fontos.” – fogalmazott James W. Carey.

Miután a Stand-up comedy sajátos kommunikációval rendelkezik, megvannak a saját rítusai, transzmissziói is. Az előadók, mind verbálisan, mind nonverbálisan gondolatokat adnak át a jelenlevő közönségnek, vagy éppen rádióhallgatóknak, tévénézőknek. Ez a két kommunikációs sík. „Nem úgy van, hogy a szó és a rítus két különböző dolog. A szavak kimondása önmagában rítus”¹⁴ (Birtalan Ágnes 2010.)

Stand-up Comedy esetében egy egészen sajátos rítusról beszélhetünk. Definíció szerint a rítusok szervezett tevékenységek, terük, idejük meg van határozva, egyfajta szimbolikus

¹² file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/S0266464X17000057-1.pdf

¹³ <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1481306/FULLTEXT01.pdf>

¹⁴ http://birtalan.innerasia.hu/download/dolgozatok/samanizmus-es-nepvallas/2010-2/juhasz_agnes.pdf

síkra emelik a fizikai világ eseményeit. Attól függetlenül, hogy a humoristák teljes estés előadásai előre meg vannak írva, ez még nem jelenti azt, hogy minden alkalommal ugyanaz a ceremónia látható. Habár a tartalom, a poénok, viccek, azoknak sorrendje megegyezik, a gesztusok, hangsúlyok, valamint a helyszín, részben vagy egészben is megváltozhat. Konkrét példával élve Hofi Géza (akiről később még esik szó) „Élelem bére” című előadása 1500 alkalommal volt megtekinthető. Témája nem változott, a szövegben maximum nüanszyi eltérés található, ám egy komédiás idomul a nézőihez, esetenként bizonyos elemekre nagyobb hangsúlyt fektetett, több mozdulatot használt a magyarázás fokozásához, kisebb, nagyobb színpadokon lépett fel, amit ha úgy adódott „be kellett mozogni”.

A szervezett vallási tevékenységekhez hasonlóan a Stand-up comedy esetében is a beszéd drámai hatású, gerincét a jó és rossz elkülönítése, ütköztetése szolgálja. A szövegek célja csak akkor az információ átadása, a tájékoztatás, amennyiben az adott téma az előadó megítélése szerint nem közismert, esetleg úgy gondolja, fel kell eleveníteni néhány fontos mérföldkövet, történetet, hogy mindenki számára világos legyen a következő percekben elhangzó poén. Erre remek precedens a politikához kapcsolódó humorizálás. A művész a saját tényállását, véleményét tárja fel előttünk. Miután a szavak kimondása önmagában rítus, így ha csak egy törvényt, újítást oszt meg nézőkkel, a kifejezéssel, hangsúlyokkal is azt érzékelteti mi a meglátása, az adott tényről. A közéleti tematikákról mi is vélemény alkotunk, mondunk, ami habár nem szentírás, de elkülönítjük a pozitív gondolatokat, a negatívaktól. Talán már kicsit nehezebben megítélhető rítusról beszélünk, ha a színpadon álló figura, a magánéletébe enged betekintést. Hiszen ekkor olyan információkkal szolgál, amikről mi nem tudhatunk, nem látunk bele. Viszont ne felejtjük el, hogy ez továbbra is a saját szemszöge, ahogyan ő élte meg a történetet, az ő megítélése szerint skatulyázza be a karaktereket. Ebből kifolyólag ez az egyetlen kiindulási pontunk, nagy a valószínűsége annak, hogy „meséjében” mi is ugyanazon szereplőket fogjuk jónak, vagy éppen rossznak látni. Természetesen ez a folyamat csak akkor megy végbe, ha már korábban szimpatizáltunk a szóban forgó stand-upossal, vagy netalántán az adott pillanatban hallgatott műsor kedvelteti meg velünk. A szakrális társadalmakban, a mítoszok, vagy éppen szent történetek ugyanúgy funkcionálnak: „A szövegek olvasása közbeni folyamat a szakrális szövegekben megszokotthoz hasonlóan megy végbe: jó és rossz, élet és halál, öröm és bánat, siker és kudarc, hűség és hűtlenség ütközik meg egymással folyamatos megtorpanásra, majd morális állásfoglalásra kényszerítve az olvasóit.”¹⁵ (Fényes Erika 2017.)

¹⁵https://www.mediakutato.hu/cikk/2017_01_tavasz_nyar/05_irodalmi_teli_fagy_vagy_szekularis_ritus.pdf?fbclid=IwAR0e73XekjJlNcmxeAZVrOBDLVg0fO20IDpD-cTp_iMFJB9ONHlxgPllc

A Stand-up comedy-ben annyi az eltérés ehhez képest, hogy nem a szemünkre, hanem a fülünkre hagyatkozunk, az ókori mondákat felváltják a modern társadalmi történetek. Rothenbuhler 1998-as írását alapul véve, ezt behelyettesítve tematikákba, Dumaszínház tagjainak krónikái közös társadalmi egységeket hoznak létre sajátos értékrenddel.

De hogyan tett szert ekkora hírnévre a Stand-up comedy? Mi az, ami vélemény vezérekké tette a humoristákat? Mi az, ami kialakította, formálta az őket körülrajongó közösséget? A válasz egyértelműbb, mint azt gondolnánk: a média. A különböző platformok segítségével nem csak a színházakban, kulturális központokban, rendezvényeken találkozhatunk „korunk bohócaival”, hanem közvetlenül az otthonunkban is. Összefoglalva az előző mondatokat, a média, a sajtó egyik lényeges szerepköre a közvetítés. Ennél talán lényegesebb, hogy nem csak elénk tárja, de az érdeklődési körünk kialakításában is kiveszi a részét. Meg kell jegyeznünk, hogy ez egy kétélű fegyver, az építés, mellett romboló hatása is van az adásoknak, akár a Showder Klub esetében is lehetnek negatív hatásai a nézők összetartásával kapcsolatban. Ugyan lehet párhuzamot vonni a különböző tréfamesterek között, de a humornak több fajtája, árnyalata van. Górcső alá kell venni a megjelenésüket, stílusukat, kisugárzásukat, s manapság esetleges beszédhibájukat is. Egy szó, mint száz, egy fellépőt, hírességet, celebet nagyon sok mindenért lehet szeretni vagy éppen utálni. Ebből következik, hogy a vélemény különbségek gátakat verhetnek a kommuna tagjai közé. Most, hogy lefuttattam ezt a gondolatmenetet, egyértelműen látszik, hogy a média hogyan befolyásolhatja ezt, azzal, hogy egy producer melyik előadásba melyik humoristáját teszi. Biztosan van olyan humorest, amit szereplő gárdája miatt nem néz végig egy olyan személy, aki alapjáraton szimpatizál mind a műfajjal, mind a műsorral.

„A médiáról vitatkozva az emberek mindig az egyenlőségről, a demokráciáról, a közösségi szolidaritásról, az interperszonális kapcsolatokról beszéltek, és a kommunikáció technikai eszközeit mindig úgy tekintették, mint amin keresztül az értékek megvalósulhatnak vagy ellenkezőleg, veszélybe kerülhetnek.”¹⁶ Császi Lajos (2002).

Egy másik médiahasználati rítus a műsorok sorrendje, sugárzásának időpontja. Ez befolyásolja a televíziós élményre vágyók mindennapjait. Annak ellenére, hogy a 2021-es naptári évben, a sorozatok filmek legjavát már egy másik médium, az internet segítségével tekintik meg a polgárok, a rítus befolyása még mindig jelen van. Ha a médiahasználat az időt

---

¹⁶ <https://adoc.pub/csaszi-lajos-a-media-ritusai-a-kommunikacio-neodurkheimi-elm.html>

jelöli, amit azzal töltünk, akkor semmilyen változás nem következett be, hiszen ugyanannyi időt szánunk rá, mintha főműsoridőben tekintenénk meg.

A műsorok sugárzási ideje a csoportokra ossza a nézőket. A késő esti filmeket legtöbb esetben a felnőttek nézik, mert a fiatalabbak, gyermekek általában alszanak, míg a szombat reggeli órákban gyakran a nem kifejezetten rajfilmekre „szakosodott televíziók” is meséket játszanak. Szintén egy ilyen rítus, a műsorok korosztályos besorolása. Bár az ebből kialakult csoportokat nem közvetlenül a média alkotta, ez csak egyfajta „utasítás” vagy inkább „útmutatás” a szülők, nagykorúak számára, s igazából ők döntenek el, hogy a kiskorúak mit nézhetnek meg. Miután a poénok legtöbbször a felnőtteket érinti, valamint némely humorista száját elhagyhatja egy-két obszcén, propán kifejezés, így a Stand Up Comedy előadásai esti, éjjeli órákban kerülnek a képernyőre. Természetesen azon tinédzserek számára, akik értékelik az ilyen fajta szórakoztatás cenzúrázott változatban leadja a televízió a délelőtt, délután folyamán.

7. PRIMER KUTATÁS

7.1. Kutatási kérdés

K1: Változott-e a Stand-up Comedy kommunikációja az elmúlt 50 évben?

Kutatási kérdésem megválaszolásának érdekében elemezni fogom a két korszak 1-1 humoristáját, azok 3-3 előadását. Szemügyre veszem az általuk használt kommunikációs eszközöket, a műsorok szerkezeti egységeit, az említett témákat. Ezek alapján vonok le következtetést a fellépések vizuális és tartalmi élményeiről. Ezután 1-1 előadásuk felépítését diagramok segítségével ábrázolom, eltéréseket, hasonlóságokat keresek a két performanszban említett témákkal kapcsolatban.

7.2. Hipotézisek

H1: Az előadások tematikái nem változtak.

H2: Az előadások felépítése, menete változott.

H3: Az előadások külső tényezői (pl díszlet, kellékek) minimalizálódtak.

H4: Előtérbe került a magánélet.

7.3. Kutatásom módszertana

Kutatásom módszertanául a kritikai elemzést választottam. A forrásaimnak köszönhetően teljes képet kaptam arról, hogyan is kell kinéznie egy Stand-up Comedy előadásnak. Ezek

alapján szerzett ismereteimnek alapján, kritikus szemmel tudom elemezni az előadásokat, és hiteles következtetést tudok levonni azzal kapcsolatban, hogy tapasztalok-e bármilyen nemű eltérést.

8. HUMORISTÁK ELŐADÁSAINAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Ahhoz hogy megválaszoljuk azt a kérdést, hogy: „miben változott a Stand Up Comedy kommunikációja az elmúlt 50 évben?” Mindenképpen össze kell hasonlítanunk a két kor humorát és magukat a humoristákat is. Hogyan s mint adtak/adnak elő, milyen témákat érintettek/érintenek, esetleg mi az, amit gyakrabban, esetleg nagyobb elánal tűztek/tűznek műsorra. Kitérek a kommunikációs eszközökre, módszerekre, beleértve a gesztusokat, a testbeszédet. Bemutatom magát a szöveget, az előadások tartalmát, valamint azt, hogy hogyan teremtik meg az előadó-közönség, és a közönség-közönség kapcsolatot. A két minden szempontból górcső alá vett standup-os, a műfaj magyarországi történelme alapján külön időintervallumba, korszakba sorolható.

Hofmann Gézát, a nemzet által csak Hofiként emlegetett művész életét és munkásságát ismertetem elsőként.

8.1. Hofi Géza élete, munkássága

Hofmann Gézaként, 1936. július 2-án látta meg a napvilágot Budapest 10. kerületében, Kőbányán.

Fiatalkora javarészét itt töltötte, ide járt általános iskolába, nyaranta a téglagyárban dolgozott. Mindezek mellett a Drasche színjátszó csoport munkáját segítette apróbb amatőr szerepekkel, Jászai András kezei alatt.

A Széchenyi István Gimnázium tanulójaként 1955-ben tett sikeres érettségi vizsgát. Háromszor is megpróbált felvételt nyerni a Színművészeti Főiskolára, de nem járt sikerrel. Szavalatokban nem jeleskedett Hofi, inkább a paródiákat preferálta. A kudarcok ellenére nem engedte el a színészetet, beiratkozott Rózsahegyi Kálmán Színiiskolájába, és mellette a Kőbányai porcelángyárban dolgozott.

1960-ban került a Csokonai Színházhoz, mint színész, ahol az igazgató, Szendrő József keresztelte át, Hofira. A „beugrós” szerepéből azonban nem tudott kinőni. Ekkor már gyakran eljár a kultúrházakba fellépni, ahol az előadásokat, illetve kollégáit kezdte

parodizálni. Ennek okán hagyja ott a színházat, mert erőssége megmutatására a színház nem nyújt lehetőséget.

1963-tól ugrásszerűen növekedett a hírneve. Egy évre rá már a tévében szerepelt, majd a rádiókabaré „fő attrakciójává” vált.

Több neves díjjal is büszkélkedhet, mint például a Kossuth díj, Jászai Mari díj, többek között megkapta a Magyar Rádió nívódíját, és a Karinthy gyűri is bekerült a „gyűjteményébe”. Vendégszerepelt az NDK-ban, 2001-ben pedig az „Élelem bére” című műsora elérte az 1500-adik előadását

2002. április 10-én hunyt el álmában.¹⁷

Életrajzának bemutatása után, általánosságban jellemzem előadásainak menetét, jeleneteit, kommunikációjának eszközeit, valamint néhány sajátosságot, ami a humoristára jellemző, ami egyedivé, és utánozhatatlanná tette Hofit.

8.2. *Hogyan kommunikál Hofi?*

Saját elmondása szerint, a paródia az ő műfaja, abban érezte otthon magát, s igazából ezzel is kezdődött a karriere. Nem véletlen, hogy külön, egész estés előadásai is lettek, amelyben hírességek hangját, beszédformáját utánozta. Többek között megszemélyesítette Armstrongot, Kádár Jánost, sőt még hölgyeket is, Rhoda Scott, vagy épp Olga néni személyében. Ez ellentmond Malmberg elméletének, miszerint a standupos nem léphet szerepkörbe, de miután ez a fajta előadásmód, az amerikai alapú stand-upoknak eleme, így a svéd hipotézise az, ami „távolabb áll az igazságtól”. A paródia az a műfaj, ami Hofi minden előadásában megjelenik, ha más nem, egy közéleti poén keretei közé beiktat egy párbeszédet a feleségével, vagy anyósával, esetleg mind a kettőjükkel, ahol őket imitálja, személyesíti meg.

Hangjával, beszédstílusával rengeteget játszik. Sokszor emeli fel, és viszi le hangszínét egy-egy gondolatmenet alkalmával, a kisebb leíró részeket is másik „frekvencián” mondja, szavaiban sokszor érezhető érzelm. A közönség bevonása sem idegen számára. Mikor a nézők, már a története negyedénél nagy kacajba kezdenek, sokszor kiszól olyan szöveggel, hogy „várjál már”, vagy „elfelejtem mit akarok mondani”. A „Te figyelj haver” című előadásakor rendszerint megszólítja, értelemyszerűen havernak hívja a közönséget.

---

¹⁷ <https://www.hofi.hu/biografia>

Kőbányai születése ellenére előfordul, hogy szegediesen szólal „mög”.

Műsorainak sokszor eleme a zene, az ének. Ezek általában az előadás témájába vágnak. Gyakran saját maga által írt dalokat énekelt, de segítségére volt Koós János, és Malek Miklós is.

Nonverbális kommunikációja szintén sokrétűnek mondható. Fellépései alatt, gyakran járta a be az egész színpadot egy-egy előadás alkalmával, a paródiák során sokszor gesztikulált, valamint a jelmezek sem álltak tőle távol. Igen a jelmezek. Itt szintén megfigyelhető egy különbség a két standup-os között, sőt ha nagyon kritikus szemmel nézzük, megcáfolhatjuk, hogy amit Hofi csinál a színpadon az Stand up Comedy? Az előző részben említettem, hogy Adde Malmberg szabályai szerint a színpadon nem megengedett a jelmez, és egyéb kiegészítők használata. Azonban ha a műfaj magyarországi mivoltát tarjuk szem előtt, akkor betudhatjuk egy eltérésnek a két korszak között. Ez utóbbi mellett foglalok állást, hiszen pontosan ez az összehasonlítás apropója, a két humorista szereplése között eltelt idő.

Előadásai során gyakran kritizálta a magyar, illetve külföldi társadalmat, de fő „célpontja” a szocialista rendszer volt. Ez utóbbi hozta meg sikerét, hírnevét. A szocializmusban a magyar kormány kezében volt a média, mindent felügyelt, cenzúrázott. Hofi volt az egyetlen, aki nyíltan kimondhatta véleményét az elnyomásokról, a politikai élet közszereplőiről. Felmerül a kérdés, hogyan is engedhette ezt meg magának? Mégis hogy merte kiparodizálni Kádárt, úgy, hogy ő is ott volt tribünön, és nézte az előadást? Úgy hogy remek hátszele volt Komlós János személyében. Nem köztudott, de a kabaréigazgató és egyben konferanszié gyakran írt szövegeket, műsorokat Hofi számára. Ezek az előre megírt, a színpadon mégis rögtönzésnek látszó gondolatmenetek tették Hofmann Gézát a „a nemzet megmondó emberévé”. Ezekben az időkben amolyan szelepként funkcionált, egy kis rés, amin az átlag magyar kiengedheti a gőzt. (XXI. század 401. rész)¹⁸

Komlós beavatkozásával vált fő témájává az aktuálpolitika, noha ez előtte sem volt idegen a művésztől. Ettől függetlenül érezhető a különbség például az „Első menet” és a „Hordót a bornak” című előadása között. Előbbi az egyik legkorábbi munkája, ahol még inkább a társadalom, és pár kommunista jegy áll a középpontban, míg utóbbinál, már nyíltan kritizálja a hatalmat (a két előadás között 19 év telt el).

---

¹⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=0cggNdL5PCI>

Fellépései során a magánéletét nem helyezte előtérbe, csak egy-egy poén elmondásának érdekében játszotta el a közte és felesége, vagy anyósa között lezajló dialógust. Visszatérő témája volt még a magyar labdarúgás, ahogy ő mondta.

Hofi munkásságának, kommunikációjának bemutatását követően, ismertetem hogyan is működött ez a gyakorlatban, kis szlenget használva, úgymond „élesben”. Ezen okból 3 előadását fogom elemezni. Mik voltak a szerkezeti egységek, ezek hogyan épültek egymásra, milyen történeteket, milyen módon mesélt el, milyen gyakran váltotta vagy éppen tartotta meg az előadás témáját, hogyan töltötte ki a „játékidejét”.

8.3. Hofi Géza előadásai

8.3.a Elég az hozzá! (1971)

Ez az előadás a kezdeti éraba sorolható, tematikája teljesen eltér a későbbiektől. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a közönség tagjai, a színházakból ismert kollégái, tehát más a viszonya a közönséghez, mintha idegenek elé állna ki.

A művészúr műsorának első eleme egy rövid playback. Egy angol nóta zendül fel, a tatógó Hofitól, az operatőr kér elnézés, hogy nem a saját lemezéről indított el egy slágert (műsor része). Ezzel a kezdéssel alapozza meg az intimitást, a spontaneitást, mintha valóban csak egy könnyed csevej történe közte és a jelenlévők között, megszólítja őket, így máris dialógusról, és nem monológrol beszélhetünk. Ezen kívül a dal kiváló felvezetés, ugyanis elsőként jazz fesztiválon, illetve filmgyárban elkövetett technikai bakikról mesél. Ez öleli fel a produkció első 5 percét.

A következő etapban maradunk a művészetek világában, és pár poénnal megfűszerezve elmeséli, hogyan került a porcelángyárból a színházba. Az itt megélt kalandjairól beszél. Volt kollégáit név szerint említi, valamint párbeszédet játszik el. Közben rövid kitérőt tesz, hogyan lett ő Hofmannból Hofi. Arról regél, miként ugrott be egy-egy szerepre a Koldusopera, illetve a János Vitéz előadásakor. Kisebb kritikát fogalmaz meg a modern színházi játékkal kapcsolatban, mint például „nyolc kört kellett futnom a színpadon, hogy a mai embernek szóljon, ha csak ötöt kellett volna, kinek szólna az?” Együtt él a közönséggel, többször kiszól: „legjobbkor kezdtek el tapsolni, már csak azért mert itt volt a poén”, vagy épp jó egészséget kíván az egyik tüsszentő nézőnek.

Következő történet szerint, húsvéti mulatozás után jelenése van az egyik színdarabban. Másnaposan igyekszik időben odaérni. Elmondja, ekkor ismerik meg őt életében másodszor, az első egy zálogos volt, a jegygyűrűje bevitelekor. Lényegében mindegyik történetben önmagát bírálja, saját tudatlanságát, szerencsétlenségét figurázza ki.

A saját történetek a humoristák első számú „fegyvere”, a már sokszor említett kapcsolat megteremtésére.

Egy- politikai poén kerül be, azok is kötődnek a színházhoz: Próbán történt, hogy a hátul ülő tanács egy tagja instrukciót adna a rendezőnek, mire az feláll, hogy ebben az esetben ő megindul lakást osztani.¹⁹

Zárásként, az „Első menet” reklámozásának érdekében, eltátog egy dalt a lemezzől.

Az előadás tökéletesen megfelel a Stand-up Comedynek, tartalmazza a legfontosabb jegyeit. Elsősorban a magánéletéről, illetve a jelenlévőkről, kollégáiról esik szó, amivel biztosítja az előadó-közönség, illetve a közönség-közönség kapcsolatot, ezzel fenntartva az intimitást és a közvetlenséget.

8.3.b Nevezz csak Cucinak! (1982)

Egyedi színpadi játék. A művész jelmezben van, statiszták, díszletek segítik az előadást. (Itt még egyszer megemlíteném, a korábban már felhozott Malmberg szabályt, azt, hogy az összehasonlítás egyik alapköve, egy eltérés a két korszak között.) A nyitókép a következő: Hofi egymaga áll a közönség előtt, köszönti őket, segítőjét megkéri, hogy osszon ki pár italt, csak az első sorban ülőknek jut, onnan sem mindenkinek, ez már egy kisebb utalás. Ő csak annyit mond rá: „majd legközelebb előre ülsz”! Klasszikus stand-upos kezdés, közvetlen megszólítás, dialógus kialakításának érdekében tesz így.

Következő elemként tisztázza az ott ülőkkel, hogy ha bármi olyat mondana, amit a szocialista rendszer nem enged, jelezzék neki. A későbbiekben számos alkalommal visszakérdez, hogy „ez még belefér?” Ismerteti a helyszínt, a díszletet. Egy kórházi rendelőt láthatunk. Több orvos közös erővel az ágyhoz köti Hofit, aztán függöny, s ő a díszlet tetején mászik elő. Innen kezd érdekessé válni a dolog, elmondja, hogy őt odabent éppen műtik, gyakran be is kandikál a lepel mögé, folynak-e még a munkálatok.

---

¹⁹ <https://videa.hu/videok/film-animacio/hofi-geza-eleg-az-hozza...-iBjEuyn6zwASlJSD>

Bemutatkozik, ő a magyar szocializmus, de szólítsák csak „Cucinak”. Kiegészítőként felvesz egy piros úszósapkát, azért azt, mert sosem volt kint teljesen a vízből. Innentől leplezett, és kevésbe elrejtett kritikával illeti a rendszert, annak működését. A rákosi korszakban élő társadalmat három részre tagolja: a kis parasztok, a nagy parasztok, és a gulagok. Nyíltan szidja a kapitalizmust, de az „annyian voltunk, mint az oroszok” szólást cenzúrázza. Felemlíti a mezőgazdaságot, hogyha az nem lenne, az ipar országa lehetnénk. Egy remek viccet is mesél: egy alak bemegy a henteshez, több fajta húst próbál kérni, de egyikkel sem szolgálhatnak, erre kiszól a főnök: „ki válogat ennyire”?

A kor sajátossága, hogy a politika, annak irányzatai olyan mértékben be voltak ivódva a társadalom mindennapjaiba, hogy intimitás megteremtésének szempontjából, valószínűleg hatásosabb volt, mint a humorista egy magánéleti története. A műtét mindenképpen sikeres, ugyanis a szocializmusból sok mindent kivesznek, visszaraknak, szerencsére mindenre van garancia.

Előadása végen megköszöni a figyelmet, és őszintén reméli, hogy még találkoznak (ugyebár ha nem viszi el a fekete volga).²⁰

Az előadás egy témát ölel körül, minden más csak említés szintjén van benne. Jelmezeket, kiegészítőket használ, folyamatosan a közönséggel társalog, dialógust létrehozva ezzel.

8.3.c Hofi-Szilveszter (1991)

Júniusi szívinfarktusa után, szilveszterkor ismét tv képernyőre került, s egy ilyen csaknem tragédia után nem volt kérdés mi lesz az előadása fő témája. Elmeséli, hogy s mint élte meg a nyáron történeteket. Ezzel az indítással, magánéleti tematikával, közvetlen kapcsolatot, intimitást teremt maga és a nézők között. Pár megjegyzést tesz a rendszerre, amely szerint ő még a rendszerváltás előtt lett rosszul, szóval nem választhatott orvost, valamint nem az új Mercedes autó jött érte.

Kórházi körútja során, olyan emberekkel találkozik, akik hűen tükrözik a magyar társadalom hozzáállását dolgokhoz. Az orvos, aki először ellátja, testesebb nála, mégis egészségtelennek titulálja, elhízottnak nevezi és fogyást javasol neki. A betegek nagy része mindent tud a másik bajáról, „ha későn kelsz még meg is műtenek” (Hofi).

---

²⁰ <https://videa.hu/videok/vicces/hofi-geza-nevezz-csak-cucinak-99445zsGKBVZlrMk>

A műsor következő eleme az Olga néni paródia. Hofi egy olyan idős hölgyet alakít, aki a kommunista időkben élt, mindent mindenkinél jobban tudott, ismert, valamint nem félt picit nagyobbat mondani a történetknél.

Zárásként Malek Miklós zongora kíséretével énekel el egy dalt, s boldog békés új évet kíván mindenkinek.²¹

Összegezve, Hofi humora, előadásai egyaránt egyedinek számítottak, számítanak. Korszakának egyértelműen legjobbjá volt. Műsorai kezdetén azonnal a közönséghez szólt, megteremtve ezzel az intimitást, a közvetlen kapcsolatot, a két irányú társalgást, a dialógust. Gesztusai, testbeszéde folyamatos, jelmezek, kiegészítő elemek nem álltak távol tőle.

Ezzel Hofi Géza elemzés végére értem, ismertettem az önéletrajzát, a kommunikációját, annak eszközeit, és bemutattam 3 előadását, a humorista 3 különböző úgymond korszakából.

Hogy az összehasonlítás pontos legyen a „jelenkor” képviselőjével kapcsolatban is hasonlóképpen fogok eljárni. Választásom a 2000-es, 2010-es évek legtöbbet hallgatott és nézett stand-uposára esett. Ő nem más, mint Bödőcs Tibor.

8.4 Bödőcs Tibor élete, munkássága

1982-ben született, Zalaegerszegen. Gyermek kora legjavát Búcsúszentlászlón töltötte. Színművész álmokat dédelgetett, magyartanárnak tanult.

2004-ben csatlakozott a Dumasínházhoz.

2005-ben az Esti Showder-ben tett szert először nagyobb ismertségre. Fellépett a Showder klubban, ami ekkor még csak Fábry Sándor műsorának egyik eleme volt.

2007-ben önálló műsorrá nőtte ki magát a Showder Klub, ahol csakúgy, mint a Dumasínháznak, állandó szereplőjévé vált.

A szilveszteri Rádiókabaré műsorának állandó utolsó szereplője lett, amely korábban Hofi Géza helye volt.

Egy éves mosoly szünetet tartott a Dumasínházzal, illetve a Showder Klubbal, hogy tovább tökéletesítse a humorát

2010-ben Karinthy gyűrűt kapott.

---

²¹ <https://videa.hu/videok/vicces/hofi-geza-szilveszter-1991-xeKM9cvH0L3aFGbh>

2012 óta nem láthatjuk a Showder Klub színpadán, és turnéit is saját magának szervezi.²²

Rövid életrajzi áttekintés után, a Hofinál már említett általános szempontok alapján, mint például a kommunikációs eszközök, tartalmi részek, műsorelemek, írok Bődöcs kommunikációjáról, előadásainak jellemzőiről.

8.5. Hogyan kommunikál Bődöcs Tibor?

Egyértelműen kimondhatjuk, hogy a modern stand-up műfaj legjobbjáról beszélünk. Kollégája Kiss Ádám, egy interjúban azt nyilatkozta, ha Bődöccsel van párban, „fel kell kötnie azt a bizonyos nadrágot”, mivel munkatársa „minden szava poén” (Pimaszúr átcuccol; 2015.07.17-i adás). Hangszíne, beszédstílusa megváltoztatásával, egy-egy paródiás mondatának, ha tartalma nem is, de előadás módja mindenképpen vicces, gyakran szólal meg falusi tájszólással. (Ezzel beigazolvva az előző részben Hofiról mondottakat, hogy a szerepkörök nem állnak messze a 21. század stand-uposaitól). Rengeteg saját szófordulatot, fogalmat alkot, mint például egy sörhasú embert felruházva konyakkönyökkel, és unikumháttal, vagy éppen „Tescos Napóleonnak” kereszteli a miniszterelnököt.

Elmondása szerint nincs könnyű dolga. Sokszor találkozik olyan közönséggel, akik elfogultságuk miatt nem értik humorát, vagy éppen nem követik annyira a közügyeket, hogy a poénjai nevetést váltsanak ki belőlük. Ennek ellenére meggyőződése, hogy a humorban nincsenek tabuk.

Előadásainak egyik fő témája gyermekkori lakóhelye, Búcsúszentlászló. De nem nevezetességeiről, vagy történelmi jelentőségéről beszél, hanem főképp az ott lakókról, a társadalomról. Eme kisközségben lakók mindennapjaiban meghatározó szerepet játszik az ital, annak fogyasztása, nem kis mértékben. A történetek során, illusztrálja helybélieket, utánozza azok beszédstílusát, átmulatott éjszakákról mesél, élénk tárja a falusi kocsmá hangulatát.

Másik főbb eleme az aktuálpolitika. Sokszor kritizálja a rendszert, a végbe nem menő reformokat, a labdarúgást, stadion építést, sőt kiparodizálja, felveszi az egyes politikusoknak, mint például Orbán Viktornak, Gyurcsány Ferencnek a személyiségét, de olykor orosz tájszólást imitálva Vlagyimir Putyin szerepébe bújik. Amolyan átkötő elemként gyakran hozza szóba a vallásokat, valamint a magyarság kérdését.

---

²² https://hu.wikipedia.org/wiki/B%C3%B6d%C5%91cs_Tibor

Feleségéről, gyermekeiről is gyakran mesél történeteket, de legtöbb esetben a család csak egy apróbb fűszere a fent említett témáknak.

A következőkben bemutatom 3 szabadon választott performanszának menetét, kommunikációs eszközeit, tartalmi elemeit, jellemzőit. Ezeket az előadásokat nem sorolom korszakokba, relatíve kevés idő telt el közöttük. Választásom az interneten feltüntetett nézettségen alapul, ezekre kattintottak legtöbbször a Bődöcs szimpatizáns nézők.

8.6. Bődöcs Tibor előadásai

8.6.a Az élet értelme és kertészeti tippek (2011)

Egy búcsúszentlászói ismerősének kertészeti szokásával kezdi meg az estet, és folytatja egy pincér elhízott emberekhez való hozzáállásával. Könnyed magánéleti történet, a közvetlenség, intim kapcsolat megteremtése érdekében.

Másfél perc után minden átkötés nélkül tér rá a keresztény vallás egyes alkotó részeire. Beszél a pápaválasztásról, biblia történetekbe képzele bele magát, szót ejt az idők vallási szokásairól, valamint az általuk használt, ahogy Ő mondja „élő facebookról”.

Az előadás 6. percében megkezd egy nagyjából 3 perces fejezetet Matolcsy Györgyről és a forint aktuális, 2011-es helyzetéről.

Visszatekint a rendszerváltás előtti időkre, megemlékezik a Kádár korszak besúgóiról, ahogy Bődöcs fogalmaz a „Júdás Facebook” használókról. Majd egy Ferenc József → Pick szalámi → Tesco gazdaságos termékek kitérést tesz, majd visszakanyarodik a politikához, Orbán Viktort parodizálja.

Rövid, nagyjából kétperces betétben beszél az általa kreált piacképes hibrid szakmákról (pl. jogász-fodrász), a röghöz kötésről, s alkot egy magyar állampolgársági tesztet. Kritizálja az oktatást az általa haszontalannak vélt tanításokról, iskolai szokásokról beszél. Az egyik ilyen tradíció a tornasor, amivel áttér a postai csekk befizetésre (tornasor - postán álló sor). Számla törlesztés nehézségét, fegyverrel oldaná meg: „semmi hősködés, ez egy csekkbefizetés”.

Következő blokkban kielemezi a vendégségbe járást illetve vendégfogadást, a köszönési szokásoktól kezdve, a kínálásokon át, egészen az elbúcsúzásig. Az itt végbemenő

italozásról pedig átnyargal (az illegális) pálinkafőzés rejtelseire, s fogyasztása utáni kijózanodásra.

Ezután sportok, sportesemények emblemikus szereplőiről diskurál.

Az műsor közepénél, folytatja a pálinkafőzés kalandjait, összehasonlítja nagyapját, aki nem élvezetből fogyasztott, mint a „pálinkasznobok”, hanem az ital „funkcióit” használta ki.

Beszél magyar népi sportokról, mint a cefre szedés, kolbászgyúrás, zalai, és egyéb dialektusok, mint mokorgás, kummogás.

Egy újabb 4 perces kitérőt alkalmaz a kutyákról, italozásról, más humoristákról. Tartva a témát, beleszövi a gyermekvállalást, édesapja szívesen tologatná a babakocsit a kocsmáig meg vissza. A sikeres szülés után saját és más magyar költők fiktív gyermekverseit, dalait alkotja meg. Olyan kérdéseket vet fel, mint kire hasonlít a gyerek, hogy vigyáz rá a nagymama, vagy a bébi ör.

Előadását a borászat és a borkóstolás részleteivel zárja.²³

A műsor központjában a humorista áll, a személyes tapasztalatai, élettörténetei, közvetlen környezetében végbemenő események. Itt láthatjuk beigazolódni a Stand-up Comedy jellemzőit, miszerint az intimitás megteremtése, a kapcsolat a nézők között lényegesebb a tartalomnál, valamint, hogy a magánélet által kiváltott érzelmeket jobban tudják átadni az előadók.

8.6.b Böllérbalett

Bödöcs korábbi fellépéseinek tartalmát figyelembe véve, a cím alapján, falusi, búcsúszentlászlói történetekre asszociálhatunk. Falusi élet, tehát a művész közvetlen környezete, magánélete, amivel megteremti a sokszor említett kapcsolatot.

Függöny felhúzását követően, hosszas taps után csitítja le a közönséget, majd el is kezdi az első kis történetet, az ún. „másnapos jógáról”. Ezután nagyjából két és fél percig tartja a témát, majd egy remek átkötéssel vált a bulvár világ szereplőinek elemzésére, mint például a zsúritag, playmate-k stb. Majd 3:10, ahogy ő fogalmaz, megkezdzi az „Álljunk meg egy b+-re” című rovatot, ahol a szóhasználatának különböző formáit, helyzetszituációit meséli

---

²³ <https://www.youtube.com/watch?v=wGXgAxTDxow>

el (itt egy rövid időre politizál). Ez követően különböző történelmi, társadalmi, biológiai témákat feszeget. A műsoridő hetedik percében tér vissza, az eredeti történethez, amiből a celebségre csapott át korábban. Ettől fogva nagyon apró kilépőkkel tartja a címből sejtethető témát, ami a falusi élet, a rokonlátogatás, gyermeknevelés, szülő-gyerek viszony stb.

Az előadás nagyjából kétharmadánál, a 32. percben, átsap politikai vizekre. Eleinte az országgyűlést nevezi egy olyan választásnak, hogy őt idézzem „eldöntjük ki az, aki lothat”, nevesebb politikusokról ejt pár poén, és egy hosszabb részt szán az aktuális miniszter úrnak. Ebben a műsorelemben kitér a magyar futballra, az arra szánt pénzüsszegekre, Oroszországgal való kapcsolatra, közben parodizálja is a két ország kormányfőjét.

Ez egy nagyobb kitérő, ami az előadás 44. percéig tart, itt még egy rövidebb „humor tsunami”-t tart a pápáról, vallásokról, túlvilágról, majd végül az utolsó 10 percben visszatér az eredeti témához.²⁴

Erről az előadásról is elmondható, ami az előzőről. Megteremti a kapcsolatot, az intimitást, A tematika aktuális, érinti a társadalmat.

8.6c Bődöcs Londonban 1.rész

Ez lényegében a „Cefre Palota” című előadás két részes londoni tévéfelvétele. Az egész estés mozi az angol főváros látképével indul. Bődöcs betyár bajusszal, huszár egyenruhában, egy óriás digitális plakáton hívja vissza a külhoni magyarokat. Mivel a kérlelés süket fülekre talál, maga látogat el a „Temze partjaihoz”.

Színpadra lépés után aktuálpolitikával nyitja meg performanszát. Ez eltér az előző előadásaitól, nem magánéleti történettel indít, hanem aktuális Európa társadalmát foglalkoztató témával. 2016-ot írunk akkor, így az első 2 perc a migráns helyzetről szól. Együtt él a közönséggel, több, mint másfél percet beszél arról, mit várhatnak tőle, gondolva itt a búcsúszentlászlói italozós, lerészegedős kalandokra. Elmondása szerint muszáj ezeket a témákat is érintenie.

Ezt követően olyan társadalmi kérdéseket tesz fel, mint a „mivel lehet viccelni”. Majd példákat említ mire/mikre voltak érzékenyek a közönség tagjai az előadásai során, ilyenek például a vallással, illetve a nemzettel kapcsolatos poénok.

---

²⁴ https://www.youtube.com/watch?v=C4kh4_jEWoE

Az előadás nagyjából felétől abszolút a magyar politikáé a főszerep. Megfogalmazza a „3K”-t:

- a kommunikáció, úgy gondolja, sok fals dolgot kommunikál magáról a mi kis országunk, ilyen például az, hogy keresztény nemzet, vagy hogy aktuálisan épp minek az országa (pl.: futball, ételek);
- a korrupció, amelyet egy kisebb paródiával érzékeltet, beszélgetést imitál egy fiktív politikussal, hogy a rendszerváltás után, hogyan is lett „közpénz bulémiás”;
- és a k*rva sok papírmunka, a magyar embert születésétől fogva papírok veszik körül, mindenhez valamilyen dokumentumra van szükség.

Egy rövid két perces kitérőt tesz Búcsúszentlászlóra, ahol az úgynevezett szüreti diétáról beszél, aminek főétele a korompörkölt.

Pár szót ejt Orbán Viktor éwertékelő beszédéről, a mai politikusokat hasonlítja Széchenyihez, Batthyányihoz.

Eszmecszerét folytat egy utópikus világról, ahol Magyarország úr- illetve időutazásait a MÁV finanszírozza.

Lezárásként rövid paródia hallható, dialógus Orbán Viktor és Vlagyimir Putyin között.²⁵

Ezúttal háttérbe került a humorista magánszférája, sokkal inkább a társadalmat érintő témáké volt a főszerep. A közönség visszajelzéseit az előadást nézve nem éreztem annyira pozitívnak, mint az előző kettőnél. Nem lehet hangsúlyozni mennyire, de mennyire fontos, az intimitás megteremtése a nézőkkel, az egy érzelmi hullámra kerülés.

Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy Bödőcs Tibor egyértelműen, minden fajta ellenérv nélkül beleillik az amerikai alapú stand-up-os előadók csoportjába. Kapcsolata a nézőkkel közvetlen, jól alkalmazza a gesztusait, testbeszédét, éppen annyit használ, ami még nem túl sok, de nem is kevés. Magánélete, élettapasztalatai, élettörténetei gyakran kerülnek előtérbe, de emellett társadalmi kérdéseket, illetőleg aktuálpolitikát is boncolgat.

---

²⁵ <https://vimeo.com/197805089>

9. ÖSSZEHASONLÍTÁS

Adott két nagyszerű humorista, akiket azonos szempontok alapján ismertettem. Röviden bemutattam az életüket, jellemeztem a kommunikációjukat általánosságban, valamint 3-3 előadásukat részletesen ismertettem. Ezen információk birtokában térek rá arra a kutatási kérdésre: Változott-e a Stand-up Comedy kommunikációja az elmúlt 50 évben?

Mielőtt bármilyen konklúzió levonásába kezdek, szeretném összefoglalni az eddig leírtakat.

Először is a kiszemelt humoristák, nem hasonlóságuk, vagy különbözőségük okán lettek kiválasztva, hanem népszerűségük alapján. A XX. század végén rendszerváltást megelőző időkből, és utána kb. 10 évig, Hofi neve folyt a csapból is. A XXI. század elejére Bődöcs lett a kor, valamint az ország legkedveltebb kabarésa, vagy a pontosság kedvéért stand-uposa. Nem győzöm hangsúlyozni, hogy ez nem más, mint a nézők szubjektív véleménye, olyan emberek álláspontja, akik nem szakmabeliek, nem foglalkoznak hasonló dolgokkal. Nem elemzik kritikai szempontból, nem tanulmányozzák oly módon az előadásokat, ahogy én tettem azt. A választottaim tehát hírnevük, közkelettségük miatt szerepelnek írásomban. Azért tartottam jó döntésnek a legnépszerűbbeket választani, mert a műfajban ők mozgatják meg a legtöbb embert, amiből következik, hogy az ugyanazért a humoristáért rajongó személyek ízlése megegyezik, vagy legalábbis nagyban hasonlít egymásra. Minél népszerűbb egy humorista, annál színvonalasabb az előadása.

Az idő múlásával, öregednek a generációk, cserélődik a közönség, változhatnak az igények, ízlések. Ha ezek az aspektusok változnak, ahhoz idomulnak a humoristák, azok történetei, viccei, előadás módjai stb. Ezen gondolatmenet okán döntöttem a népszerűség mellett, mert én személy szerint hitelesebbnek tartom, mert a legtöbb szimpatizánssal rendelkező előadó veszi fel legjobban a közönség ritmusát, ebből tudhatjuk meg voltak-e újfajta igények, kellett-e újítaniuk a művészeknek, és hogy lépést tudtak-e tartani a társadalmi igényekkel.

9.1 Testbeszéd, gesztusok, látvány

Egy stand-up comedy előadás gerincét mindenképpen az intimitás, a kapcsolat megteremtése, ezen kívül a tartalmi rész, a történetek alkotják, de nem mehetünk el a vizuális élmény mellett sem. A gesztusok, a testbeszéd, a színpad, a díszlet, egyéb kiegészítők növelhetik az előadás színvonalát, tehetnek hozzá, vagy épp elvehetnek belőle. Gondoljunk csak bele, nem véletlen, hogy nem a rádió az egyetlen felület, ahol követhetjük a műfajt.

Hofi Géza színpadi megjelenése meglehetősen változatosnak mondható. Az „Elég az hozzá” című előadásánál, színpad nem áll rendelkezésére, a közönség székekkel üli körbe. Helye kevés, ám mégis kitölti, a paródiáknál mozog, bejárja a teret. Kifejezetten jelmezt nem használ, ám öltözete nívós, elegáns szmoking, díszlet abszolút nincs.

20 évvel későbbi (szintén elemzett) szilveszteri adásában öltözete hasonló, ám ezúttal színpadon lép fel, többedmagával. Mellette a zongora mögött jó barátja, Malek Miklós ül és zenével kíséri végig az előadást. A fellépés második felében kellékek is előkerülnek, az Olga néni paródiához, egy parókát és olvasó szemüveget használ.

A „Nevezd csak Cucinak” névre hallgató műsora egy komplett színházi előadásnak tudható be. A színpadon orvosi rendelő van berendezve, orvos statisztákkal, Hofi műtetre váró beteg jelmezében tűnik fel. A kabaré további részeinél újabb kiegészítőket használ. Folyamatosan mozog, bejárja az egész színpadot, kézmozdulatokkal magyaráz, de még tangóharmonikát is imitál.

Parodizálásakor elváltoztatja a hangszínét, mind beszédben, mind mozgásban hasonlítani próbál az aktuális „kiszemeltre”. Gesztikulációja, testbeszéde folyamatos, de sosem túlzó.

Bödöcs Tibor esetében klasszikus, amerikai alapú stand up-ról beszélhetünk. Egyik előadásban sem kerül elő jelmez, hétköznapi öltözetben lép fel, mondanivalója is hétköznapi embereknek szól. Ezzel teremti meg a közvetlen, könnyedebb hangvételi kapcsolatot a nézőkkel. Mindhárom elemzett, egész estés stand up-jában színpadon szerepel, amit csak egy-egy apró díszlet, inkább csak kiegészítő elem színesít. „Az élet értelme és kertészeti tippek” felvételén egy kalaptartó, és egy kis asztal található, míg a „Böllérbalett” háttérben kivetítve láthatjuk a jelentős csillagképeket, valamint Búcsúszentlászlót megjelölve. Londoni előadásánál pedig egyedül, mindenféle díszlet nélkül állt színpadra.

Paródiái során minden téren átszellemül. Orbán Viktor játszásakor nem csak a hangját, hanem jellegzetes kézmozdulatait is utánozza. Ha az előadás témája megkívánja, bármikor „átváltozik” meggörnyedt öregasszonnyá. Nem csak más karakterek megszemélyesítésekor torzít saját orgánumán, hanem sokszor a leíró részeket is így próbálja érdekesebbé varázsolni. Ez lehet az oka kollégája Kiss Ádám 2015-os megnyilvánulásának, mi szerint „Bödöcs minden szava poén”, ugyanis amely mondatok, mondatrészek éppen nem tartalmaznak vicces elemet, azt oly módon adja elő, hogy az már szórakoztatónak mondható. Poénok kihangsúlyozása érdekében, rengeteg gesztust használ, az egyik keze folyamatos mozgásban

van. Esetenként előfordul, hogy túl artikulál. Nem járja be az egész színpadot, csak egy képzeletbeli körben mozog. Mivel színpadi munkássága még nem ölel fel olyan hosszú időszakot, mint Hofié, előadásmódjában lényeges változások nem figyelhetők meg.

9.2 Következtés a műsorok vizuális képének mivoltáról

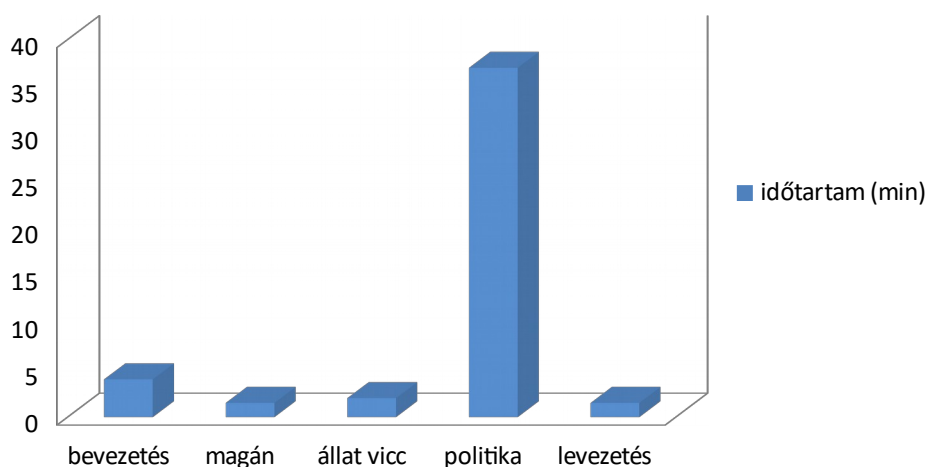
Színpadi megjelenésről elmondható, hogy kismértékben változott. Ez betudható a műfaj relatíve új amerikai irányvonalának. A mai stand-up lényege az egyszerűség, a hétköznapiasság, éppen ezért az előadók öltözete nem kihívóan elegáns, inkább a mindennapi viselethez hasonló, átlagos. Az évek során folyamatosan távolodott a színháztól, megszűntek a díszletek, a tárgyilagos kiegészítő elemek. Ami azonban nem változott az a gesztusok, a testbeszéd, amely egyfajta közönséggel való együttélést szolgál, valamint a fontosabb részek kihangsúlyozásában segít. A tér betöltése, nagyobb távok bemozgása mérsékelődött.

9.3 Tartalom, kommunikáció

Azt már az elején leszögezhetjük, hogy drasztikus változások biztosan nem történtek az elmúlt 50 év szórakoztatóiparában. Megvannak azok a tematikák, érdeklődési körök, amik kialakultak évek során. Természetesen ezek mutálódtak, kiteljesedtek régi ötletek, innovációk mentek végbe, igazodott a társadalom elvárásaihoz, az embereket foglalkoztató dolgokhoz. A legfőbb szempont ilyen téren továbbra is az, hogy azonosulni tudjon a közönséggel, kapcsolódjon annak mindennapjaihoz, megérintse a helyszínen, illetve a televízió képernyője előtt ülőket. Természetesen nem csak maguk a topikok módosultak, hanem azok aránya is, a komplex műsor szerkezete, és annak elemei. Előtérbe került pár olyan dolog, ami múltban tabutémának számított, háttérbe szorultak olyan jellegű történetek, amik az évek során elveszítették aktualitásukat.

A tartalmi szempontok változásának érzékeltetésének érdekében 1-1 előadás tartalmáról diagramot készítettem.

Hofi - Nevezd csak Cucinak

9.3a

A „bevezetés” illetve „levezetés” címszóval lett jelölve az-az időintervallum, ami nem képez saját témát, csupán a téma megalapozását, illetve az előadás végének jelzését szolgálja. A „politika” jelöl minden a rendszerrel kapcsolatos megjegyzést, történetet, elmélet ismertetés, az állat vicc pedig egy rövid megszakítást jelöl, ami igazából egy átkötés a műsor főtémájára. A magánéletet azért jelöltem külön, mert akkor vonatkoztatott el teljesen a művész Kádár Jánostól, és rendszerétől.

A „Nevezd csak Cucinak!” az egyik legnagyobb sikerű Hofi előadás, ami talán a legértelmesebbnek is mondható. Ahogy grafikonból egyértelműen látszik, a politika jelentős szerepet kapott. Nem véletlenül, hiszen a 80-as, 90-es években a társadalom legkedveltebb témája volt, annak összes rétegét érintette, sokan azonban a Hofi előadásokat kivéve, nem hallhattak negatív véleményt a rendszerről. A 47 és fél perces műsoridőből 37 percet szánt a politikára, ezzel kapcsolatos történelmi visszatekintéssel, aktualitással, vagy éppen jövőről való filozofálással. Ami érdekesség, hogy a műsor második leghosszabb eleme a bevezetés, amely igazából csak egy rövid magyarázkodás arról, mi is fog történni az elkövetkező percekben. A magánéleti rész megközelítőleg 2 perce egy régebbi fellépésekor elszenvedett balesetről szól, az állatvicc pedig csak amolyan felkészítő jelleggel szolgált. A feszültség oldásaként pár szócicet elsütött, de ezek időben minimálisak, elhanyagolható mértékűek.

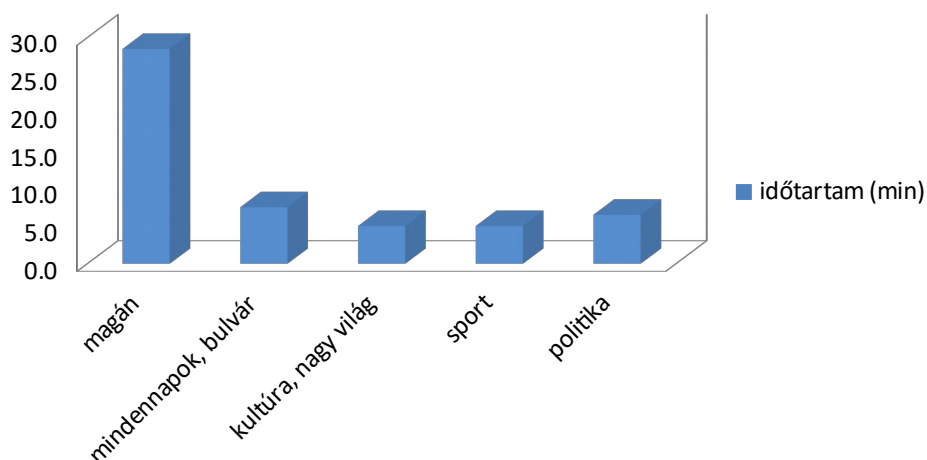

Hofi előadásainak legjava egy főtéma köré épült, amelytől nem szívesen tért el, vagy legalább is igyekezett tartani. A Kádár-korszak egyik sajátossága, hogy a politika jócskán beleivódott a társadalom mindennapjaiba, folyamatos beszédtema volt a szocializmus, a kommunizmus, az ország politikai nézete. Ebből adódik, hogy a nézők pontosan ezért a szabadszájúságáért szerették Hofit. Ahogy azt korábban írtam egyfajta szelep szerepét töltötte be a művész. Az ő esetében, a politika olyan indításként funkcionált, mintha saját életéről mesélne el egy történetet, tehát segítette a kapcsolatot, az intimitás megteremtését, a közönség tudott vele azonosulni. Valószínűleg, ha nem is élvezte volna a hatalomról való véleménycserét, akkor is kötelességeként fogta fel a téma megemlítését.

A jelenkor Stand-up Comedy-ének egyik általánossága, hogy a fellépő egy könnyed, magánéleti eszmecserével teremt meg az intimitást, sokak szerint azért, mert azokat a történeteket képesek legjobban átadni a humoristák.

9.3b

Bödöcs - Az élet értelme és kertészeti tippek

„Magán” jelzéssel láttam el minden olyan percét a műsornak, ahol a fellépő a saját életéről, vagy környezetében élő egyénekről szól. „Mindennapok, bulvár” néven a magyar viszonylatban érdekesnek számító celeb világról beszél. „Kultúra, nagyvilág” a bolygó társadalmát, annak kultúráját érintő témákat jelöli. A „sport” az olimpiával, sporteseményekkel kapcsolatos, a „politika” a politikával kapcsolatos percek jelöli.

Bödöcs előadásában az az érdekes, hogy habár van egy főtémája, nem tagolja el részek szerint a fellépését. Nincs például egy politikai rész, amit teljes egészében elmond, feldolgoz, aztán

attér a kultúrára, és kultúra után már nem tér vissza, nem boncolja az azt megelőzőt. Megvannak a tematikái, amit folyamatosan cserélget, összefüggésbe hoz, átköt, csapong az egyes témák között. Fokozza az érdeklődést, a néző nem un bele az adott tartalomba, jóízűen tudja végignevetni a műsort. Ezzel a technikával, a magánéletéről szóló részek összesen 28 percet töltenek ki a „játékidőből”, de ez nem egy folyamatos időintervallum. A másik négy említett kérdéskör, nagyjából egyenlő arányban, néhány perc eltéréssel kerül porondra. Egy másik megközelítésben a főtéma, ami magánélet, filmként funkcionál, a maradék négy pedig a reklámblokk megfelelője. Rövid kitérések, amely után újra saját környezetéről beszél. A magánéleti részekkel teremt meg az intimitást. A nézők párhuzamot vonhatnak a saját és a humorista élete között, ezzel közel kerül hozzájuk, így váltja ki a szimpátiát. Ez a közvetlenség az, ami ennyire közkedvelté teszi Bödőcs Tibort.

9.4 Következtetés tartalmi szempontból

Ha a diagramokra tekintünk első ránézésre azt a következtetést tudjuk levonni, hogy az előadások szerkezete ugyanaz, vagy legalábbis nagyon hasonló. Mind a két esetben beszélhetünk egy fő témáról, ami a műsor tartalmának gerincét adja, és 3-4 olyan melléktémáról, ami több, mint egy egyszerű említés, ám mégsem arra épül a produkció. Hofi esetében nincsen visszatérés a már kivesézett topikra, minden résznek megvan a maga intervalluma, amíg szó van róla, aztán a gondolatmenet befejeztével le is zárja azt. Ellenben Bödőcs Tibor, folyamatosan megszakítja történeteit, át- és visszatér a mondanivalójára, megszakít gondolatmeneteket, s azok között összefüggést alkot.

Hofi esetében elsődleges téma a politika, a szocialista kommunista rendszer kritizálása, nem jellemző rá, hogy feltárja magánéletét a nézői előtt. Ez olyan szempontból lehet érdekes, hogy az intimitás, a bizalmi kapcsolat megteremtésének bevett módszere a stand-upban a saját élettapasztalatok megosztása, hogy az első benyomás egy maximálisan átértzett történettel jöjjön létre, ezzel bizonyítva a fellépő hitelességét. A korszak egyik jellemzője, hogy mindenkit érintett és foglalkoztatott a politika, a szocializmusra egyfajta közös ellenségként tekintettek az emberek. A közönség osztotta Hofi nézeteit, azonosulni tudtak vele, így hasonló funkciót töltött be, mint korunkban a magánéletbe való betekintés.

Bödöcs Tibor esetében elmondható, hogy a közvetlen környezetéről, magánéletéről, saját családjáról, barátairól, beszél a legtöbbet, ezzel létrehozva a már említett intimitás, a bizalmat, s saját maga hitelességét.

10. Kutatási kérdés megválaszolása

Mindezek alapján elmondható, hogy változott Stand-up Comedy kommunikációja, Ezek azonban nagyon apró szerkezeti és egyéb eltérések, amelyben közre játszik a humorista mivolta, személyisége. Hofi szívesebben beszélt, nagyobb sikert látott abban, ha a társadalmakat érintő közéleti, politikai eseményekről tartja műsorát, míg Bödőcs jobban ki tud teljesedni az olyan klasszikus amerikai alapú stand-up-os jelenetekkel, amik a személyéről, személyes tapasztalatairól, életéről szólnak. Itt észlelhető a legnagyobb eltérés. Nem is igazán magukban a témákban, hanem azoknak hosszában, említésük gyakoriságában nem egyezik a két humorista. Bödőcs ugyanúgy foglalkozik aktuálpolitikával, de nem olyan mértékben ahogy Hofi. Hofi is tesz említést a magánéletéről, de nem olyan bőven, mint Bödőcs. Ennek oka, a társadalmi körülmények megváltozásában keresendő. A XXI. század emberének is megvannak a maga problémái, ugyanakkor ezek a problémák nem egy közös ellenség (a szocializmus) köré csoportosulnak. A stand-uposoknak a közönség igényeihez kell alkalmazkodniuk, amennyiben közkedveltek sikereseket akarnak lenni.

Az eltérő korszaknak tudhatóak be, hogy a 2000-es, 2010-es évekre teljesen eltűntek, vagy legalábbis minimalizálódtak a díszletek, illetve a kellékek. Ami egyezik mindkettőjükben az a paródia alkalmazása. Hofi kijelentette, hogy ez a műfaj a legkedvesebb számára, de Bödőcs is erőszerezettel használja, ezzel teszi teljesen hitelessé az előadását.

A kutatásom végéhez érve, egy mondással élnék: „az anyag nem vészett el csak átalakult”. Az előadások lényegi részében nem változtak, ugyanazokról a témákról mesélnek történeteket csak más arányban, máshogyan vannak szerkesztve a műsorok. Előtérbe került maga a szöveg, az ember, az egyéniség, amit nem színesít külső tényező, mint a díszlet, vagy a jelmez. Továbbra is ugyanaz előadások lényege: megteremtteni az intimitást a közönséggel, őket érintő érdekesítő témákat előhozni, és viccesnek lenni.

11. Hipozétisek megválaszolása

11.1 első hipotézisem

Az állítottam, hogy az előadások témái nem változtak, úgy vélem ez beigazolódott. Ugyanúgy érintve van a politikai, a társadalmat foglalkoztató kérdések, a közéleti kérdések, a magánélet stb.

11.2 második hipotézisem

Az állítottam, hogy az előadások szerkezete, menete változott. Valóban így történt, a modern stand-up során, az előadás témáit nem egy etapban dolgozzák fel, majd térnek rá a következőre, hanem egy fajta csapongás alakul ki, átkötésekkel vissza-visszatérnek a már említett tematikához.

11.3 harmadik hipotézisem

Az állítottam, hogy a díszlet, a kellékek száma megfogyatkozott. Ez szintén megtörtént, a mai humoristák egyedül állnak ki a színpadra, mikrofonnal a kezükbe, nem vesznek igénybe se jelmezt, sem egyéb kiegészítőt.

11.4 negyedik hipotézisem

Azt állítottam, hogy előtérbe került a magánélet. Szintén igaz, a diagramokról pontosan leolvasható, hogy Bödőcs Tibor esetében műsor gerincét adja a humorista közvetlen környezetének kitárgyalása, ellentétben Hofi előadásával.

12. IRODALOM JEGYZÉK

<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/b-1EF8E/bohoc-2135E>

letöltve: 2021.04.03.

<https://mek.oszk.hu/02000/02065/html/2kotet/122.html>

letöltve: 2021.04.03.

<https://theculturetrip.com/europe/france/paris/articles/paris-s-dazzling-cabaret-a-history/>

letöltve: 2021.04.03.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1481306/FULLTEXT01.pdf>

letöltve: 2021.05.04.

file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/cost.2.2.99_2.pdf

letöltve: 2021.05.04.

<file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/humor-2017-0040.pdf>

letöltve: 2021.05.04

<https://www.participations.org/Volume%208/Issue%202/2a%20Harbidge.pdf>

letöltve: 2021.05.04

<file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/S0266464X17000057-1.pdf>

letöltve: 2021.05.04

http://real.mtak.hu/113776/1/egy_szovegtipus_tortenete.pdf

letöltve: 2021.05.04

<https://dumaszinhas.hu/blog/2017/05/16/stand-comedy-kevesse-ismert-tortenete/>

letöltve: 2021.04.26.

http://birtalan.innerasia.hu/download/dolgozatok/samanizmus-es-nepvallas/2010-2/juhasz_agnes.pdf

letöltve: 2021.04.26.

https://www.mediakutato.hu/cikk/2017_01_tavasz_nyar/05_irodalmi_teli_fagy_vagy_szekularis_ritus.pdf?fbclid=IwAR0e73XekjJInnJcmxeAZVrOBDLVg0fO20IDpD-cTp_iMFJB9ONHlxgPllc

letöltve: 2021.04.26

<https://adoc.pub/csaszilajos-a-media-ritusai-a-kommunikacio-neodurkheimi-elm.html>

letöltve: 2021.04.26.

<https://www.hofi.hu/biografia>

letöltve: 2021.04.06.

<https://www.youtube.com/watch?v=0cggNdL5PCI>

letöltve: 2021.04.06.

<https://videa.hu/videok/film-animacio/hofi-geza-eleg-az-hozza...-iBjEuyn6zwASljSD>

letöltve: 2021.04.06.

<https://videa.hu/videok/vicces/hofi-geza-nevezz-csak-cucinak-99445zsGKBVZlrMk>

letöltve: 2021.04.06

<https://videa.hu/videok/vicces/hofi-geza-szilveszter-1991-xeKM9cvHOL3aFGbh>

letöltve: 2021.04.06

<https://www.youtube.com/watch?v=wGXgAxTDxow>

letöltve: 2021.04.06.

https://www.youtube.com/watch?v=C4kh4_jEWoE

letöltve: 2021.04.06.

<https://vimeo.com/197805089>

letöltve: 2021.04.06.

<http://enciklopedia.fazekas.hu/mufaj/Komedia.htm>

letöltve: 2021.04.03.

<https://www.theatreinparis.com/hu/blog>

letöltve: 2021.04.03.

<https://www.quora.com/What-do-clowns-represent>

letöltve: 2021.04.03.

<https://irodalomok.blogspot.com/2015/11/roviden-az-okori-romai-komediarol-es.html>

letöltve: 2021.04.03.

http://enciklopedia.fazekas.hu/mufaj/Commedia_dell_arte.htm

letöltve: 2021.04.03.

<http://irodalomok.webab.hu/2016/05/18/roviden-az-okori-gorog-komediarol/>

letöltve: 2021.04.03.

<https://hun.worldtourismgroup.com/brief-history-paris-s-dazzling-cabaret-27922>

letöltve: 2021.04.03.

<https://hu.eferrit.com/osi-goeroeg-vigiatek/>

letöltve: 2021.04.03.

<http://enciklopedia.fazekas.hu/mufaj/Kabare.htm>

letöltve: 2021.04.03.

https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011-0001-526_terestyeni_kommunikacio/ch07s08.html

letöltve: 2021.04.06.

https://www.researchgate.net/profile/Monika-Andok-2/publication/333396321_A_kommunikacio_ritualis_elmelete/links/5cebb7c1a6fdccc9ddd25d83/A-kommunikacio-ritualis-elmelete.pdf

letöltve: 2021.04.06